RUCH
LITERATURY POLSKIÉJ
w 1862 r.

Ruch literatury polskiéj wychodzić będzie, dla prędszego pożytku Zeszytami w miarę zebranego materyału, a to co pięć a najdaléj co sześć tygodni, jednakowoż z tém zastrzeżeniem, że z końcem roku od 40 do 50 arkuszy objętości, ścisłego druku, stanowić będzie Tom jeden, który obejmie w sobie: Spis dokładny wszystkich wychodzących Dzieł, Pism, Broszur i t. p. w ubiegłym roku. — Nadto każdego Dzieła będzie podana dokładna treść i ogólne zalety.

Wszelkie utwory sztuki — pędzla, rylca i dłuta znajdą tu dla siebie właściwe miejsce — również,

Pisma czasowe — które ogłosiły Rozprawy naukowe — dowody lub sprostowania historyczne.

Z wydaniem każdorocznie Tomu w objętości 40—50 arkuszy, dodany będzie dokładny Skorowidz. — **Cena przedpłaty na rok cały Złpol. 20 — zł. 6 w. a.** — która przy odebraniu piérwszego Zeszytu, w całości lub w połowie zaliczona, przyjmuje się; — Tom osobną całość stanowiący, po zupełném wyjściu znacznie w Cenie podwyższonym zostanie. Zeszytu pojedynczego nabyć nie można.

Przedpłatę na RUCH LITERATURY POLSKIÉJ przyjmuje:

Ż. J. Wywiałkowski w Krakowie.

Uprasza się o wyraźne Adresa; listy opłacane tylko przyjmowane będą.

Okładka tymczasowa — **Zeszyt drugi.**

KRAKÓW,
Wytłoczono u Ż. J. Wywiałkowskiego.
1862.

I.

A. Treści Politycznéj:

Czas — (zob. str. 7) Dział Artystyczno-literacki ogłosił następujące artykuły: *Moje sybirskie wygnanie*, ze wspomnień księcia Eugeniusza Oboleńskiego, dalszy ciąg Nr. 23. — 27. 29 i 30. ważne do martyrologii na Syberyi. — *Do historyi szkół początkowych w Krakowie* od r. 1777. — 1800. Nr. 24 — 26. 30. i 31. — *Wspomnienie o Professorze Jędrzeju Kucharskim* Nr. 29. — *O urzędowych i rodowych tytułach w Polsce* przez Józefa Łepkowskiego Nr. 31. — 33. — *Historyczna wiadomość o nadaniu akademii krakowskiéj opactwa czyli probostwa miechowskiego* Nr. 39. — *Z pamiętnika Sądeckiego:* mowa polska Nr. 41. — *Wojna o modę* Nr. 42. — *Portret Stanisława Poniatowskiego* przez niego samego skreślony, tamże. — *Przygoda Stanisława Poniatowskiego w Oranienbaum* Nr. 43. — *Alojzy Żółkowski* p. K. W. Wójcickiego, wyjątki z monografii zamieszczonéj w piśmie zbiorowém Wileńskiem na rok 1862. Nr. 44. i 45. — *Posiedzenie publiczne Towarzystwa naukowego Krakowskiego* Nr. 47. — 51. ważne do historyi tegoż Towarzystwa. — *Zdanie admirała Czyczagowa o Polsce* Nr. 51. — *Testament Joachima Lelewela, jego biblioteka* i pozostałe po nim rękopisma Nr. 53. — *Kollegiata Żółkiewska* p. K. Szajnochę Nr. 54. — *Stan edukacyi w Polsce* Nr. 54. — 57. ważne. — *Brzeźnica*, monografija historyczna p. I. T. N. Nr. 59. — *Prelekcye* P. Duchińskiego i ogólny charakter jego wykładu Nr. 60. — 62. — *Warszawa*, rysunki Artiura Grottgera wydane w fotografiach pp. Miethkie i Wawra w Wiedniu Nr. 61. — *Ustęp z poematu Dramatyk Polski* Nr. 62.

przez W. Wł. Raczyńskiego. Z ustępu tego, wieje duch męża wychowanego w Zakonie Bożym, piorunném słowem wstrząsa i budzi do życia w ciemnicy człowieczego świata. Trudny wybór, bo wszystkie myśli piękne, wzniosłe i szlachetne; oto piérwszy lepszy wyjątek:

O bracia moi, niechaj was nie mami,
Jakieś rojone braterstwo z Katami!
Czyż nie widzicie, że nad waszém czołem,
Mąk aureola roztacza się kołem?
Czyż nie widzicie, że wśród ich postaci,
Cokolwiek wejdzie, wszystko się przekaci?
Wierzycie w postęp — i ja w niego wierzę,
Lecz postępuje człowiek — a nie zwierzę —

Demokrata polski — wychodzi *w Londynie*, w drukarni Towarzystwa demokratycznego polskiego, co tydzień półarkuszami w 4ce większéj w 2kolumnach na stron.; prenumerata kwartalna wynosi w Anglii szylingów 3. we Francyi fr. 3. cent. 75. w Polsce zł. pols. 6. —

Pismo to jest organem Towarzystwa demokratycznego polskiego, propaguje jego zasady, broni jego polityki. Założone 1837 roku w *Poitiers*, wychodziło następnie w *Paryżu* od 1841, a od 1852. drukuje się w Londynie. Redaktorami głównymi byli zawsze członkowie centralizacyi tego Towarzystwa, mianowicie: Janowski Jan Nepomucen, Heltman Wiktor, Alcyato Jan, Darasz Wojciech, Słonicki Józef, Mierosławski Ludwik, Ordęga Józef, Podolecki Jan i t. p. wspierani przez celniejszych zwolenników demokracyi jak Goszczyńskiego Seweryna, Ponińskiego Stanisława i w. i. Dziś głównym Redaktorem jest członek centralizacyi Antoni Żabicki.—

Dziennik Polski — (zob. str. 8.) W odcinku zamieścił ważniejsze artykuły:—*Sprawa ruska w Galicyi,* powieść pomyślana przez kogo innego, napisana przez T. T. T. Piękna powieść, powinnaby w osobném wyjść odbiciu. Mało kto mógł ją czytać całkowitą w Feuiletonie pisma politycznego, gdzie ciągła się przez 6. miesięcy, i do tego jeszcze w dwóch rocznikach 1861. i 1862. r. Z tego powodu wydawnictwo dziennika polskiego, winno ją osobno wydrukować. —

Dziennik powszechny — (zob. str. 8.) W odcinku pod rubryką: „Rzeczy historyczne", zwraca uwagę artykuł napisany przez J. K. Dr. Plebańskiego: pod tytułem *Badania Historyczne,* mianowicie na polu dziejów Polski XVIIgo wieku. —

Gazeta Narodowa — Wydawca Karol Stupnicki. Druk *K. Pillera, Lwów.* Przedpłata całorocznie z przesyłką 7. Złr., półrocznie 3. Złr. 50. cen., kwartalnie 1. Złr. 80. cen. Inseraty przyjmuje księgarnia K. Jabłońskiego, od wiérsza druku drobném pismem płaci się 6. kr. z dodatkiem 30. kr. opłaty stęplowéj za każdorazowe umieszczenie. —

Gazeta Narodowa zaczęła wychodzić dnia 17 Marca b. r. i wychodzić będzie każdego Poniedziałku i Czwartku, zatém dwa razy w tygodniu, formatu folio o dwu arkuszach w 3kolumnach na stronnicy. —

Z pojawem piérwszego numeru, wydawca dał nam tę pewność, że Gazeta Narodowa służy uczciwéj sprawie, a przeto z tego już względu, kraj nie obojętnie przyjąć ją winien. W odcinku zamieściła: *Cyryl i Metod* — a *Pomnik Nowogrodzki*, artykuł dobry, zaś na str. 6. *„Pogląd na sprawy narodów Słowiańskich“* jest zdrowym poglądem, ze znajomością rzeczy, otwarcie, jasno wypowiedzianym. — Wstępny artykuł, rozstrzygający „jesteśmy czy nie narodem?“ zapatrując się ze stanowiska oświaty i przysłużających praw, jakie posłannictwu Narodu polskiego sam Bóg zakreślił, obiecuje skrzętne zapisywanie wszystkich zdarzeń, dla udowodnienia którędy wiedzie nas Opatrzność, to jest: jakiemi drogami duch żywota narodu naszego postępuje. —

Rada, więcéj staranności w wysłowieniu i oddaniu myśli czysto po polsku, niechaj za złe wziętą nie będzie; — życzymy jéj bowiem, pod każdym względem świetnego powodzenia. —

B. Treści Naukowéj.

b) Literackie:

Dziennik literacki — (zob. str. 10.) Powieść o *Horożanie* Nr. 8—18. jeden więcéj z krwawych obrazów, okropnych zdarzeń 1846 roku odsłaniający moralną nędzę, zgrozę dokonanych zbrodni, na które nie zdoła historya w sto wieków zarzucić zasłony. Śmiało do pamiętników policzyć ją można; autor sam do téj wartości ponad powieść wyniósł słowy: „Nie odstąpię ani na chwilę od rzeczywistości. Ludzi, którzy pomarli, będę się starał z największą przedstawiać prawdą, wymieniając ich nazwiska i imiona. Zdarzenia same opowiem bez wszelkich zmian, przydatków i upiększeń. Że najszczérszą opowiadać będę prawdę, poświadczy jeszcze wiele

żyjących osób, które albo były świadkami niektórych scen, albo będąc podówczas w pobliżu miejsca działania, wiedzą mniéj więcéj wszystkie niemal szczegóły.“ — *Twardowski*, komedyodramat Józefa Szujskiego, akt pierwszy, Nr. 8.—10. Trudno z jednego aktu o całości sądzić. W kilku miejscach promieniuje myśl wyższa, i widno iż autor mógł nadać wzniosłą Twardowskiemu postać, jak to z przytoczonyah ustępów zapoznać się daje:

Piérwszym na świecie będziem narodem,
Tylko nam wolno, tylko nam przodem, —

. . . .

Widziałem mężów — błyszczało rano,
Szata im z ramion wiała odświętnia:
Czerwone krzyże na szacie mieli,
Szli ku niebiosom — sami anieli. —

. . . .

Szli przez tę ziemię czyści i biali
Szlachetni zawsze —
daléj: —
. . . . . . zobaczę co może
Duch Polonii we walce z szatanem
. . . . . . przyszłość zbadam ciemną,

. . . .

Bo cóż świata są i ludów dzieje,
Jak nie wielki z Lucyfrem certament,
Skrzydło ducha ku niebu się chwieje,
Ku niebiosom drze się duszy lament,
A po drodze tłuszczą niezliczoną,
Stoi czartów król z piekieł koroną.
Aleć Wieczny do strasznego boju
Różne siły dał narodom świata, ...

Pomimo iż wielu o Twardowskim pisało, z tém wszystkiem przedmiot nie zupełnie wyczerpany; — posłużyć może on jeszcze do cieniowania wieku Zygmunta Augusta, w którym na kanwie szczęśliwszych pomysłów, postać Twardowskiego ukazać się może umysłem i duchem wyższą nad wiek, wzniosłą i tak wspaniałą, jak nam we „Wzorach i Karykaturach“, w ustępie powieści pod nazwą „Nieboszczka Barbara“ — p. Ja.... Ka.... Ra.... przedstawia, z odrzuceniem jednak figury w rozdziale ostatnim. — *Bem w Siedmiogrodzie*, z pamiętników oficera polskiego,—ciąg dalszy Nr. 8.-18. zobacz stron.. 11 — *Ziemie polskie pod panowaniem Pruskiém*, dalszy

ciąg Nr. 8. 12.—16. (zob. str. 11.) — *Tysiąc letnia rocznica* dalszy ciąg Nr. 9. — 11. — ważne. — *Hijacynt Łobaszewski*, wspomnienie pośmiertne wznowiciela własnéj metody i teoryi roślinności, objąwszy swém badaniem nie tylko obecną chwilę jéj żywota, lecz wszystkie ubiegłe i przyszłe ustępy jéj rozwoju, dające dopiéro możność zrozumienia i pojęcia zawiłych stosunków dzisiejszéj wegetacyi, Nr. 10. 11. przez J. Cz. w Wiedniu, udolnem piórem, piękną polszczyzną, zajmująco napisane. — *Akty narodowe*, Credo p. Sz.—*Cedr hymn* polski p. Bohdana Zaleskiego, poezya Nr. 11. *Myśl narodu i jéj koleje*, od r. 1794. do chwili obecnéj p. Karola Balińskiego Nr. 12 — 15. Jestto ważny wstęp z obszerniejszéj pracy, w któréj autor przechodzi krytycznie i szczegółowo dzieje polskie od powstania Kościuszkowskiego aż dotąd; — zawiera wiele trafnych bardzo poglądów, tak na całość dziejów ostatnich, jak i na literaturę naszą, z wytknięciem idei posłannictwa polskiego. — *Twardowski pod bożą figurą*, legenda p. Bohdana Zaleskiego. — *Urywek z hetmańskiéj dumy*, którą z przypomnień o starosławnych mołojeckich czasach i w posłuch ku piewcom ukraińskim spisał, Bohdan Zaleski Nr. 12., długa to powieść, z któréj zamieszczony urywek sięga czasów zygmuntowskich, czasów pierwotnych kozaczyzny, pod Daszkiewiczem, Łanckorońskim i Rużyńskim. Opowiadaczem jest piewca przyboczny hetmanów i uczestnik ich wojennych wypraw. W późnéj starości piewca nasz nawidza Kosz zaporozki, nad którym hetmani Jan Hyroszowski ulubieniec króla Stefana Batorego. — *Pyłki*, Bohdana Zaleskiego, zbiór urywkowych wierszowanych zdań np.

Nie zagłuszą naszéj pieśni
Piewcy nowocześni:
I cudnie i wzniośle,
Chór wiodą na chwili,
Mistrzują w rzemiośle
Lecz ducha — zwątlili. —

Wolność z Wiarą.

Wolność z Wiary — i tylko przez wiarę zakwita.
Ewangelia! najlepsza to Rzeczpospolita. —

Nr. 13. — *Zdrowaś Marya*; — *Pożegnanie Poety*, poezya Ludwika Brzozowskiego Nr. 14. — *Eliasza Regnault'a* Odyssea Polska Numer 14. — 18. jestto rozbiór krytyczny dziełka, l' Odyssée po-

lonaise, précédée d' une lettre à M. Proudhon par Elias Regnault, Paris 1862, p. Ludwika Gumplowicza pod wielu względami korzystnie skreślony. — *Azael* czyli sen śmierci, dramat liryczny Krystyna Ostrowskiego Nr. 16 i następne. „W ogromnym, mówi autor, czworoboku słupów i sklepień, na których Panteonu, dziś kościoła Śtéj Genowefy, kopuła się opiera, jest jedno z najcelniejszych malowideł Gérarda. Śmierć królowa niewidzialnych światów, dotyka wyciągniętą ręką skroni młodzieńca, padającego pod jéj stopy, z dziwnym wyrazem omdlenia i zachwytu. Łatwo pojąć, że ta chwila jest ostatniém przesileniem uchodzącego życia. Ten obraz, głębokiem uczuciem natchniony, już wiele lat temu po piérwszy raz widziałem. Silne wrażenie jakiego w tedy doznałem, różnemi przygodami życia mego dopełnione, dało początek téj drugiéj części dramatu ludzkości, całe jéj duchowe dzieje w zamyśle moim obejmującego". —

Postęp — (zob. str. 11.) *Akademia medyczna w Warszawie* (z ryciną) — *Zofia Kossakowska* ciąg dalszy — Nr. 13 — 18. — *Ks. Zygmunt Szczęsny Feliński* Nr. 13. — *Teatr polski* we Lwowie p. L. R. (z ryciną) Nr. 14 — 16. — ważne do historyi teatru w Polsce. — *Adam Mickiewicz* ciąg dalszy Nr. 14. 15. 17. 18. — *Za ojczyzną* — wiersz A. G. N. 14. — *W drodze do Syberyi*, (z ryciną), Nr. 15. — *Ogród botaniczny i obserwatoryum w Warszawie* (z ryciną) — *Przesyłanie pakietów rurą atmosferyczną* (z rycinami) Nr. 14 — 16. — *Powitanie*, wiersz p. A. G. N. 16. — *Wacław i Miecznik*, (z ryciną). N. 17.—*Widok Placu Zygmunta* i zamku królewskiego w Warszawie, w czasie piérwszego stanu oblężenia przez Moskali, (rycina). — *Kościół Śtéj. Anny w Krakowie*, (z ryciną). — *Zgon Farysa* wiersz p. K. jako płód pięknego pióra, przytoczyć warto kilka wierszy.

Jednoplemienne ludy — a wrogi!
Jednego stepu syny — a w boju!
Ołtarze różne, choć wspólne bogi,
W spólnéj oazie wciąż krew u zdroju
I wciąż Farysy ludu prorocy
Giną ofiarą za lud w bezmocy. —

Nie błyskawiczną siłą piorunu
Ożywisz czarną barwę całunu,
Nie ciałem w grobie wzmożecie siły
Lecz duchem, który na stepie wieje,

U krwi strumieni, tam u mogiły
Szukaj Farysów i czerp nadzieje.
Duch wolny z mogił niech w lud tchnie ducha,
Od jego żaru pod siłą woli
Pękną ogniwa tego łańcucha,
Którym otoczon lud drży w niedoli,
Wtedy to wejdzie wolności zaród
I milionowy ocknie się naród." —

Wiadomości bieżące, podają bardzo ważne, na czasie zaszłe zdarzenia, lub wiedzy naukowéj postępy; i w nich to czytamy rzeczy, których na próżnobyśmy po wielu dziennikach szukali. Nr. 1. — 18. — Pod Nrem. 17. czytamy w rubryce tychże, wiadomość, iż Redaktor odpowiedzialny Postępu J. Osiecki za umieszczenie w Nrze. 10. swojego pisma artykułu „Polska przy końcu 1861. r." stawiony przed sądem kryminalnym w Wiedniu, skazany został na 6. miesięcy ciężkiego więzienia, utratę szlechectwa, zniszczenie wszystkich exemplarzy i 50. Złr. kary; *vide* Reforma — tygodnik polityczny pod redakcyą Szuzelki w Wiedniu. — Nr. 18.—

Przegląd rzeczy polskich — wychodzi co miesiąc *w Paryżu* w drukarni *L. Martinet* od 1858. r. pod główną redakcją Seweryna Elżanowskiego, oddzielnemi zeszytami, od 2ch do 3ch arkuszy, 8ka. Cena zeszytu 1. frank.

Jestto organ demokracyi umiarkowanéj: umieszcza obok rozpraw rozwijających demokratyczne zasady i oceniających bieżące wypadki, liczne z kraju korrespondencye i literackiéj treści utwory myśli. Z dnia 27. Stycznia b. r. zeszyt zawiera: Usiłowania połączenia Emigracyi. — Kilka słów polemiki. — Odpowiedź p. Lublinerowi. — Michał Bakunin. — Korrespondencye: z Krakowa Wołynia i Wilna. — Wiadomości i doniesienia z kraju, — dziennikarstwo francuzkie, doniesienia księgarskie. — Czwarta i ostatnia lista składek dla Genueńskiego komitetu. — Zawiadomienie. —

Tygodnik illustrowany — (zob. str. 11.) *Jan Amos Komeński*, krótka wiadomość o życiu uczonego filologa, któren nie jest i nie powinien być nam obcym, dana przez Kazimierza Kaszewskiego, (z drzeworytem). — *Dawne ubiory i* uzbrojenia, zbierane z starożytnych zabytków i pomników, tudzież rysowane przez Juljusza Kossaka. Artysta po większéj części czerpał ze źródeł nie wydanych, a przynajmniéj dotąd nie ogłoszonych razem; zbiór przeto ma wartość podwójną: rysowniczą i starożytniczą, sięga bowiem czasów wieku Xgo i przedstawia:

1) Wiek X. Mężczyzna i kobieta w strojach książęcych, rysunek wzięty z kielicha z patyną, darowanego przez Dąbrówkę kościołowi w Trzemesznie.

2) Wiek X. Rycerz i chłop, rysunek wzięty z kielicha z patyną, darowanego przez Dąbrówkę kościołowi w Trzemesznie.

3) Wiek X. Niewiasta i wojownik, rysunek wzięty z wymienionego wyżéj kielicha (Nr. 122).

4) Wiek XII. książe w towarzystwie dwóch rycerzy, obok dworzanin z dwiema niewiastami, — rysunek wzięty ze drzwi katedry gnieźnieńskiéj (Nr. 123).

5) Wiek XIII. Mężczyzna z podgoloną głową w opończy, za nim giermek z mieczem, daléj Niewiasta trzymająca kielich, — rysunek wzięty z patyny znajdującéj się w katedrze płockiéj; —

6) Wiek XIII. Rycerz Gozdawita i włościanin, rysunek wzięty z fresku znajdującego się w kaplicy w Lędzie; —

7) Wiek XIII. Niewiasta i dziewica z kwiatkiem, rysunek wzięty z fresku znajdującego się w kaplicy w Lędzie; —

8) Wiek XIV. Dwie niewiasty, stara i młoda, rysunek wzięty z dyptyku królowéj Jadwigi;

9) Wiek XIV. Ziemianin i budowniczy, rysunek wzięty z dyptyku królowéj Jadwigi; — (Nr. 124).

10) Wiek XIV. Sprawa przed sądem. Sędzia otoczony rajcami, na lewo oskarżony i niewiasta świadcząca; rysunek wzięty z legendy o św. Jadwidze (Nr. 125).

11) Wiek XIII. Żołnierz ze straży nadwornéj, obok pacholę niosące antałek z winem; rysunek wzięty z płaskorzeźby z kości słoniowéj, która znajdowała się na wystawie starożytności w Krakowie; —

12) Wiek XIII. Walka o oblubienicę, rysunek wzięty z tejże płaskorzeźby; — (Nr. 126).

13) Wiek XIII. Zaręczyny zwycięzcy w walce. Narzeczona w orszaku dziewic, pan młody w gronie towarzyszów, i swatów; rysunek wzięty z płaskorzeźby z kości słoniowéj, która znajdowała się na wystawie starożytności w Krakowie; —

14) Wiek XIII. Muzyka weselna, na przodzie karzeł bijący w bębenki; rysunek wzięty z tejże płaskorzeźby;

15) Wiek XIV. Niewiasta i mieszczanin, rysunek wzięty ze starych drzeworytów do legendy o św. Jadwidze; —

17) Wiek XIV. Uczta, rysunek wzięty podobnież ze starych drzeworytów. Nr. 128.

18) Wiek XIV. Poborca i włościanin, rysunek wzięty ze starych drzeworytów do legendy o św. Jadwidze.

19) Wiek XIV. Rycerze w pełném uzbrojeniu, rysunek wzięty ze spółczesnéj pieczęci.

20) Wiek XIV. Dwaj książęta w towarzystwie dworzan i niewiast, w strojach świątecznych. Figury książąt wzięte ze spółczesnych grobowców w Krakowie i w Dijon; niewiasty ze starożytnéj pieczęci Nr. 129. —

21) Wiek XV. Stroje ziemian i obywateli krakowskich: *a)* Pątlik złocisty na głowie, suknia zwierzchnia oliwkowa, kołnierz seledynowy, spodnie ubranie żółte z czarnem; — *b)* Niewiasta w czapce futrzanéj, zwierzchnia suknia pąsowa; — *c)* kapelusz aksamitny szafirowy z piórem amarantowym, kontusz popielaty, pas niebieski; — *d)* niewiasta obok w czapce futrzanéj, z dnem perłowéj barwy, płaszczyk aksamitny czarny, popielicami obszyty. Rysunek wzięty z mszału Erazma Ciołka. —

Były kościół PP. Bernardynek w Warszawie, z drzeworytem rysowanym p. CegLińskiego z fotografii *Bajera.* — *Kościół i klasztór* pobazyliański w Byteniu, z rysunkiem wykonanym na drzewie p. Podbielskiego, zaś artykuł napisany p. Antoniego Wien. Nr. 122. *Hieronim Martynowski,* wspomnienie zmarłego professora w Liége, przez Piotra Krzymińskiego, (z drzeworytem). — *Bitwa pod Byczyną* i poddanie się arcyksięcia Maxymilijana, opowiadanie p. L. J. ozdobione drzeworytem pomysłu i wykonania Kossaka. — *Kościół kollegiacki* w Kielcach, z rysunkiem wziętym z natury przez Lewickiego, Nr. 123. — *Józef Jędrzéj Załuski,* kilka rysów z życia biskupa kijowskiego p. Juliana Bartoszewicza (z drzeworytem). — *Kościół i klasztór* ks. Cystersów w Bledzewie, dziś już nie istniejący; rysunki dwa na drzewie wykonał Podbielski. — *Klasztór w Poczajowie,* (z drzeworytem). Nr. 124. — *Widziadło szczęścia* powieść z życia spółczesnego p. Felicyana, Nr. 124—129. — *Stanisław z Proszowic* bernardyn zwany także Rafałem, 1454—1534 r. Numer 125. — *Marcin Kromer,* bijografia p. L. S. (z dwoma drzeworytami). — *Zamek Krakowski* przez Wł. L. Anczyca (z drzeworytem podług fotografii *Bajera,* rysowanym p. Ceglińskiego) Nr. 126 — 127. — *Zwaliska* zamku w Rabsztynie, z rysunkiem wziętym z natury p. Podbielskiego Nr. 126. — *Elżbieta Drużbacka,*

wspomnienie (z drzeworytem). — *Kaplica w Podhorcach* (z drzeworytem). — *Kilka kartek* z wycieczki po kraju, zawiera: Ogrodzieniec i Podzamcze (z drzeworytem zwalisk zamku w Ogrodzieńcach) rysunek wzięty z natury p. Podbielskiego, — Pilica, Smoleń, Giebło, Lgota murowana, Morsko, Skarzyce, Kromołów.— Kościół niegdyś parafialny w Piotrkowicach, z rysunkiem wziętym z natury p. Lewickiego. — *Próba satyry* — wstępny wiersz, po nim następuje Satyra „Pożyteczni“ p. Jana Chęcińskiego. — *Krzyż w lesie,* wiersz p. Edwarda Chłopickiego Nr. 127. — *Zwaliska zamku* w Smoleniu, z rysunkiem wziętym z natury p. Podbielskiego. — *Skała* zwana okiennik, (z drzeworytem rysunku wziętego z natury p. Podbielskiego. — Dwa te artykuły stanowią dalszy ciąg ustępu zamieszczonego wyżéj w poprzedzającym Numerze pod tytułem „*Kilka kartek* z wycieczki po kraju“. — *Aleksander Stadnicki* p. K. W. Nr. 128. —

Stanisław Kieżgajło podczasy litewski (z drzeworytem) przez J. B. — *Boruta* powieść przez K. Wł. W. (z 6ma drzeworytami.)— Nr. 129 — 130. *Tablica erekcyjna* w Kościele Wiślickim, (z drzeworytem rysowanym z natury p. Lewickiego) Nr. 129. — *Środa popielcowa* w Sandomirskiem. p. W. Nr. 129. — *Obrazy Krakowskie.* — *Szkoła* w Kurzętniku (z drzeworytem). Nr. 130. —

c) Dla niewiast:

Niewiasta — (zob. str. 12.) *W Jassyrze,* poemat historyczny Jana Kantego Turskiego, Nr. 1 — 11. Po nieszczęsnym boju, na Cecorskich błoniach, wzięty w niewolą Turecką młody hetman polny, Koniecpolski; wystawiony na ciężkie próby wyrzeczenia się wiary ojców swoich, na niebezpieczną, bo gwałtowną miłością pałającéj ku niemu wdziękini wschodu, ułudę świetnéj przyszłości, mimo niedoli i prześladowania Agi więzienia, przenosząc śmierć raczéj, nad zerwanie z przeszłością i nad zdeptanie zasad najświętszych, gromi słowem:

„Cóż to za Polak, któryby się ważył
Zdradzić Ojczyznę i krzyż, — dla zdobyczy,
Którą go tyran w nagrodę obdarzył, ...

na inném miejscu:

Tchórz tylko drogą tajemną uchodzi . . . .
Choć'em tak ano złamany i blady,
Bogu ja memu, do śmierci méj wierny
I żonie mojéj . . . i Ojczyznie świętéj; —
A kto odwodzić mnie chce, — ten przeklęty! —

Te kilka wierszy najwymowniéj okazują całą dążność opisowego poematu. — *Dwie siostry,* obrazek z pod Tatrów, narysowany śmiało, wprawném piórem i wiernie przez M. Bałuckiego Nr. 1 — 5. — *Obyczaje staropolskie:* szopka i kolęda Nr. 2. 3. *Kulig i reduty* Nr. 6. — *Polki literatki* Nr. 2 — 6. 8. 10. i 12. zob. także Niewiasta 1860 r. Nr. 7. i 8. zaś r. 1861. Nr. 1. 2. i 4. przez Karola Estreichera. Autor skrzętną a niezmordowaną pracą zebrał i zestawił ważne zarysy piśmiennictwa niewiast Polek, i dał, dokładne gotowe już materyały dla bijografa uczonych niewiast w Polsce. Z działu poezyi obecnie przeszedłszy do powieściopisarstwa mówi: „od téj przejdę do poezyi religijnéj, do pism kobiécych dla młodzieży, pamiętników i t. d. W powieści jak w poezyi, mamy utalentowane niewiasty, mogące jaśnieć w każdéj europejskiéj literaturze". — *Patryotyzm niewiasty,* p. X. W. Serwatowskiego Nr. 3. — *Wykład literatury polskiéj,* —(wart osobnego przedruku) Nr. 5. 7. — 12. — *Domna Rozanda,* ciąg dalszy opowiadania historycznego przez Karola Szajnochę Nr. 5 — 7 i 9. 11. — Do *Jenarała Józefa Załuskiego,* mojego towarzysza broni, wiersz Aleksandra Fredry Nr. 6. — *Zapóźno,* ustęp powieściowy z galeryi serc kobiecych p. Michała Bałuckiego, Nr. 7 — 12.— *Śmierć mniszki* p. W. L. podług opowiadania Bielskiego w kronice swojej Nr. 7. — *Potęga niewiasty,* list ks. Wojciecha z M. Nr. 8—9. — *Myśl i bezmyślność* p. W. Ł. Nr. 12. — *Poranek* wiosenny, monolog młodéj narzeczonéj przy otwieraniu okna p. Adama Bełcikowskiego. Nr. 12. — Każda praca dana w niewieście, każden utwór myśli, nie tylko że z głębi moralnych dążności ułożoną bywa, ale jako w piśmie poświęconém dla Niewiast, Redakcya stara się o urzeczywistnienie powziętego zadania, aby nadal pomawianą nie była że Niewiasta wygląda bardziéj na hic mulier. —

Wieniec — (zob. str. 13.) *Warszawa* d. 27. Stycznia 1862 r. przez Lucynę M.....ą Nr. 3. *Noemi Izraelitka* — powieść spółczesna ciąg dalszy Nr. 3 — 5. *Psalm* 136ty *„Super flumina Babilonis"* — p. Józefa z Ojcowa Nr. 3. — *Do Edmunda Wasilewskiego,* odszukany wiersz Pauliny Wilkońskiéj, warto przytoczyć dwie zwrotki téj pełnéj zalet i utalentowanéj autorki:

Nuć im: że w naszych drzewach szeleści
Głos duchów poległych braci, —
A głos ten szepce szczęśliwe wieści,
Że przyszłość wszystko zapłaci!

A chociaż jeszcze chmurno i smutnie
To nim się zorza roznieci
Wy przepowiednią nastrójcie lutnie,
Że wkrótce słońce zaświeci! —

Polska w obrazach: Świątynie Krakowa i główne w nich obchody. — *List Polaka* dyssydenta pobierającego nauki za granicą do ojca swojego, z XVII. wieku. — *Jacek Kluszewski* założyciel teatru w Krakowie. — *Szkic z życia*, p. Ludwikę z Myślenic, Nr. 3.—*Przedwczesność*, urywek pedagogiczny. p. G. C. Nr. 4 i 5. *Do imionnika* Nereuszowi Ho... p. Wincentego Pola—poczynający się wiersz od

„Tam na wzgórzu dwór wesoły,
Te rozłogi i te gaje
I klasztory i kościoły
I przejrzyste te ruczaje,
To świat Tobie luby, śliczny,
To nasz Polski grunt klasyczny.
Tutaj wzrośli święci pańscy,
Ludzie czynu i posiewu,
Ludzie czucia, siły, śpiewu
I rycerscy i kapłańscy;
I czem tylko bracia moi
Z dawnych wieków Polska stoi,
To poczęło się w miłości
Na dnie wiary i sumienia,
Stało duchem poświęcenia
A nam przeszło w krew i kości! —

Odpowiedź Nereusza Polowi, wiersz. — *Polska w obrazach*, opis katedralnego kościoła. — *Stanisław Mieroszewski* ordynat Mysłowski 1szy Vice Prezes Towarzystwa Dobroczynności w Krakowie p. J. T. G. — *Dziadunio* do dziewic polskich ciąg dalszy.— *Technologia* niewieścia Nr. 4. — *Kwesta* p. J. P. wiersz. — *Kura na śmieciu* — bajka p. L. S. — *Wzmianka historyczna* o p. Andrzèju Dubrawskim, sędzi grodzkim żytomirskim. — *Siostra* zdarzenie prawdziwe z 1831 r. p. L. Morawskiego. — Coraz więcèj interesujących spotyka sią ustępów, — niebawem stać się może drogocennym „Wieńcem". —

d) Ludowe:

Dzwonek — (zob. str. 14.) Ażeby pismo dla ludu, mogło oświecać i umoralniać zarazem, nic trudniejszego nad szczęśliwe ujęcie

przedmiotu, nadanie formy, to jest pewnych ram obrazowaniom wydarzeń czerpanych bądź z dziejów minionéj przeszłości, bądź ze scen okolicznościowych z domowego pożycia, a to odnośnie do ich potrzeb, zwyczajów i obyczajów, a nadto stósownie do pojęcia tychże, którzy z pisma takiego podwójną korzyść odnieść mają.— Pewną jest rzeczą, że na pisarza dla oświaty ludu, trzeba niepospolitego talentu. — Przyznać trzeba, wydawnictwo Dzwonka niemało przyczynia się do szerzenia światła między klasą spółeczeństwa najbardziéj zaniedbaną, zostawioną saméj sobie; ogłosiło wiele dobrych wiadomości; mimo tego, byłoby jednak do życzenia, ażeby obznajmiając ją z obowiązkami w obec Boga, względem bliźnich i całego kraju, jako ogniwo łączące rodziny z zagrody, z łańcuchem wielkiéj familii narodu, na wzorach podanych, chcąc ściśle zespolić i podnieść duchowo — ażeby częściéj forma dyalogu użytą być mogła. Bo ta i pojęciu ludu jako zrozumialsza, przystępniejsza, a na obszerniejszém polu, swobodnemi wycieczkami po dowcip w dowodzeniu z różnicowego przeciwstawienia, na wrażenie wpływa przeważniéj; — powtóre, każda nauka połączona z zabawą, przynosi niezawodne korzyści. — A ponieważ współpracownikom Dzwonka, o ile z prac widno, nie zbywa ani na zdolnościach, ani na dobrym, u niektórych — chumorze, przeto wziąwszy pod ścisłą rozwage charaktery i rozumy chłopskie, — o które bardzo nam idzie, aby w surowym stanie nie pozostawały — spodziewamy się, że danéj rady w las nie puszczą. —

Zwraca się uwagę wszakże na ważniejsze prace, jakiemi są: *Powrót wygnańca* — Nr. 1. — *Śpiewka furmana*; — *Sztuką wilki tłuką* p. Grzesia z Mogiły, Nr. 4. — *Jan Sobieski*, król polski. – *Żebrak*, przez ks. Wojciecha z Medyki.— *Jaszczoł* stary ułan, Nr. 5.—*Uczcie się*, bracia rolnicy, wiersz p. X. S. G. Nr. 6. wyjątek:

Uczcie się bracia, by przykre swary
Znikły na zawsze jak senne mary;
W tenczas Ojczyzna znów będzie świetną;
A kto ma tylko duszę szlachetną,
Będzie szlachcicem — prawym i czystym,
I będzie poczczon w kraju ojczystym,
Czy to w kontuszu, czy to w górnicy:
Tylko się uczcie, bracia rolnicy! —

Historya miasta Żółkwi p. B. E. — *Piękne przykłady* p. Ludka z Myślenic, Nr. 7. — *Prawdy gospodarskie* przez starych gospodarzy na zapytania i odpowiedzi ułożone Nr. 1 — 3. —

Przyjaciel dzieci — (z drzeworytem, i dewizą) „Cieszcie się lubym wiekiem, bo prędko uleci, Wesoło, lecz na dobre użyjcie go dzieci“. — Redaktorka odpowiedzialna Aniela Zawadzka — *Lwów* — Drukiem *K. Pillera* — wychodzi dnia 1go i 15go każdego miesiąca, arkusz w 8ce. Przedpłata w miejscu wynosi rocznie 4 Złr. w Poznańskim 3 Talary.

Pismo dla dzieci za ciężkie, nie odpowiada założeniu w przyjętém godle: bo ani z takowego ucieszyć się, ani wesoło na dobre użyć, w żaden sposób nie mogą. Z własnego doświadczenia każdy to zna, że w dziecinnym wieku, pełnym żywego ruchu, żywego zajęcia, żywych od przyrody i wszystkiego co otacza wrażeń, w tym najniespokojniejszym, motyléj lekkomyślności wieku, w którym mały Tytus, dopiero cieszy się chuśtaniem na koniku, wnet ciska go i unosi się nad tęczą barw, przejrzystéj, mydlanéj bańki — to znów całe przestrzenie pól, łąk i ogrodów, wołają po nowe rozkosze, swobodnego bujania — w wieku owym, w którym dziécię mało myśli, mniéj uważa, a najmniéj się zastanawia, — z ciężkiego wagomiaru spuszczane powieści, jeżeli je nie odstraszą, to pewnie nie zachęcą do czytania. —

Najlepiéj pojęła to Autorka „Pamiątki po dobréj Matce“, dając dzieciom Krakowskim w przekładzie ojczystéj mowy, z angielskiego: „Rozmyślania religijne dla dzieci napisane przez panią Baurbauld“. —

Bogactwo myśli, miły powab obrazów, ożywcza duszy woń uczucia kwiatu, — przynęca, bawi, a ucząc je — kształci zarazem umysł i serce. — Taki utwór, — rozstrzelone, bezmyślnie rozpierzchnione rojenia, zestrzeliwa do ogniska myśli, a jednocześnie w rozświcie myśli dziecka, — wiedza, rodzi skutek po zastanowienia chwili. — Cieniować na efekt, wrażeniem na uczucia, to już rzeczą artyzmu, malarza autora; — ale formę przyjąć musi koniecznie odpowiednią, nie zimną, — nie rozciągłą, — nie ciężko uczoną, ale przeciwnie w opisie krótką, obfitą w bogactwo myśli, bujność obrazowania, pod urokiem powabu piękności uczucia, i niezłomnéj mocy, wielkości duszy! —

Artykuły zamieszczone w Nr. 1. jako to: „*Noworoczne* dary mieszczek krakowskich“, *Konfederacya Tyszowiecka*, właściwiéj dorosłym chłopcom, aniżeli dzieciom do czytania są ułożone. Jeden wstępny „*Kochane dzieci!*“; — *Złoty warkocz* — przez Paulinę z L. Wilkońską powiastka i wiersz. „*Mały ułan*“ jako odpowiedniejsze do pojęcia małych czytelników — na uwagę zasługują.

f) Rolnicze:

Gazeta rolnicza — (zob. str. 15.) zamieściła artykuły: *Projekt fabryk* narodowych p. ZYGMUNTA JAROSZEWSKIEGO Nr. 1 — 2. *Nowe gatunki* jedwabników, z trzema drzeworytami Nr. 1.— *Ustosunkowanie* inwentarza do pól ornych p. MICHAŁA PASZKOWSKIEGO Nr. 2. — *Pługi, brony* i walce do uprawy gruntów używane w hohenheimskim agronomicznym instytucie (z drzeworytami) Nr. 3.—*Parowa orka* przy elektryczném świetle odbywana; — *O możności* używania drugo-letnich nasion, roślin i zbóż do zasiewów, p. JANA WILANNA; — *Przerabianie* leżaków prostych na ule Dzierżonowskie p. JANA LUBIENIECKIEGO. — *Guano,* użycie onegóż Nr. 4.—Siewnik nowy, (z ryciną), Nr. 5. — *O nasionach* roślin pastewnych krajowéj produkcyi p. HENRYKA SŁAWIŃSKIEGO. — *Maszyna* karczunkowa wynalazku francuza Ménarda, (z rycinami) Nr. 6. — *Doświadczenia* robione w przedmiocie zarazy kartofli, ich uprawy i wegetacyi, p. ZDZISŁAWA NIEDABYLSKIEGO, (z drzeworytami) Nr. 7. — *O uprawie lnu i konopi* w Królestwie polskim.— *O uprawie Mohy,* p. ZYGMUNTA GAWARECKIEGO Nr. 8. —

W odcinku tejże gazety mieszczą się artykuły następujące: *Potęga pracy* napisał Dr. WOJCIECH URBAŃSKI Nr. 1. 2. — *Aforyzmy* gospodarskie p. I. P. Nr. 6. — tudzież rozbiory krytyczne dzieł w przedmiocie gospodarstwa wydanych. —

Gazeta polska — dla Rolników (z godłem): „Ora et labora“ w tytułowym drzeworycie, poniżéj drugie niby rymowane i niby polskie „Rolnik jest fabrykantem, Nad wszelką potęgą on sztuką panuje, A element każdy swym umem pojmuje. — *Wrocław*—Redaktor odpowiedzialny WILCHELM JANKE. Format folio o 2kolumnach na str. z drzeworytami—Cena kwartalnie 10 złp. lub 3 Złr. za granicą—w miejscu 1. Talar.

Z pierwszego numeru, widoczny brak znajomości języka polskiego łatwo zapoznać można. Artykuły po większéj części tłomaczone. — Zawiera prócz wstępu; *O orce* głębokiéj, ze względu na rozwijanie się korzeni cerealiów. — *Howarda* nowa machina do wybierania perek. — *Szwarza pług* upatentowany. — *Leśnictwo* o paszeniu po oziminach. — *Bydło rogate* nad Glanem (z drzewo-rytem). — *Rozmaitości.* — Przegląd po Europie. — Gazeta amatorstw jazdy, wyścigów, myśliwstwa itd. Inseraty· —

Ognisko — (zob. str. 15.) Wierne swym zasadom rozwija wszelkie pojawy postępowe spraw społecznych, ekonomicznych, przemysłowych, artystycznych, i to z pewnym wdziękiem, trafnie

użytéj humorystyki. — *Rzecz o domach komissowych*, Nr. 1. — *O względnéj ważności spraw ludzkich* Nr. 2 — 12. — *O Technikach* ciąg dalszy Nr. 2 — 6 i 8. *O oszczędności* Nr. 4. — *Kilka uwag wieśniaka*, Nr. 3. 5. 7. 11. — *O szkole rzemieślniczéj w Krakowie* Nr. 7. — *O stowarzyszeniach rzemieślniczych*, Nr. 8. — *Słowo o sztucznéj* ryb chodowli, spowodowane rozprawą w téj materyi na ogólnem zgromadzeniu Towarzystwa rolniczego — odczytane, przez Adama Gorczyńskiego. — *O papiérni* w Mikołaju pod Wadowicami. Nr. 12. —

Praca — pismo periodyczne, zbiorowe, z dewizą „Każdego robota jawna będzie, bo dzień pański jawną ją uczyni". — *Lwów*. 1862. Właściciel i odpowiedzialny wydawca Franciszek B. Twardowski. Drukiem *K. Pillera*. — Przedpłata roczna 3 Złr.

Wychodzi co 33. dni, formatu większéj 4ki o 2kol na stron. od 2 — 3. arkuszy druku, poświęcone średniéj klasie, ludziom pracującym około roli; podaje i rozwija środki, za pomocą których stara się ludziom pracującym, otworzyć widoki na przyszłość od nędzy zabezpieczoną. Nakoniec obznajmia z wszelkiemi sprawami zakładów utworzonych dla dobra kraju, jako też z zamiarami i pomysłami wszelkiemi co do zakładów takich. — Pierwszy Numer ukazał się dnia 21go Listopada z. r.

Zeszyt trzeci b. r. w Styczniu wyszły, donosi o uzyskaniu koncesyi, mocą któréj pismo to stało się perjodycznem. — Obejmuje następujące prace: *Stanowisko prywatnych oficyalistów*; — *Projekta*; — *Czasopisma* w sprawie utworzenia instytucyi prywatnych oficyalistów; — *Kto z Bogiem, Bóg z nim*, powieść wyjęta z Ukrainek Michała Czajkowskiego; *O regulacyi gruntów* folwarcznych i włościańskich przez Piotra Maciejowskiego z Jaworzymirnik; *Zakłady dobroczynne i pożyteczne*: *o zakładzie ochrony* chłopców pod opieką Ś. Antoniego we Lwowie.—Korespondencye—Sprawy pobieżne; Rozmówiny, (tak) i t. p. —

g) Lékarskie:

Przegląd lekarski — wydawany staraniem oddziału nauk przyrodniczych i lekarskich c. k. Towarzystwa Naukowego Krakowskiego pod redakcyą Prof. Drów. Bryka, Dietla, Majera, Skobla, i Dra. Zieleniewskiego — *Kraków*, 1862. w Drukarni c. k. *Wszechnicy Jagiellońskiéj*. —

Pismo to z dniem 5. Kwietnia b. r. pojawiło się i wychodzi tygodniowo w objętości jednego arkusza co Sobota formatu 4ki. Przedpłata z przesyłką rocznie Złr. 6. cen. 60. — Dla zagra-

nicznych, wypadnie dopłata przesyłki, według pocztowych przepisów. Bióro redakcyi Przeglądu lekarskiego w domu c. k. Towarzystwa Naukowego przy ulicy Sławkowskiéj pod Nr. 282. —

Ogłosił w piérwszym i drugim Numerze następujące artykuły: *Aforyzmy* kliniczne, przez Prof. Dra. Dietla Nr. 1. 2.—*Kilka dostrzeżeń* z mojego dziennika lekarskiego przez Dra. Oetingera Nr. 1. — *Badania w pracowni chemicznéj* w celach sądowo-lekarskich przedsiebrane przez Prof. Czyrniańskiego. — *Histologia ciała ludzkiego* napisana przez Dra. H. Hoyera, adjunkta-professora Fizjologii c. k. Warszawskiéj medyczno-chirurg. Akademii *w Warszawie*, nakładem Akademii 1862. wyszła formatu 8ki str. IV. i 320. tu zaś wiadomość podana przez Prof. Dra. Majera Nr. 1. 2. — *Protokół posiedzenia* oddziału nauk przyrodniczych i lekarskich Towarzystwa Naukowego Krakowskiego z d. 12. Marca b. r. Nr. 1. — *Nekrologia.* — *Wiadomości bibliograficzne.* — *Korrespondencya* Redakcyi Przegl. lekar. tamże. — *Wiadomość z kliniki* lekarskiéj prof. Dietla: *Durzyca (Typhus) Chininą leczona* Nr. 2.— *Protokół z posiedzenia komissyi balneologicznéj* (d. 24 Marca 1862)— *Wiadomość* o pierwszych docentach Wydziału lekarskiego w Uniwer. Jagell. — *Wyciąg* z pism lekarskich zagranicznych. *O użyciu* garbnikanu cynkowego (Zincum tannicum). — *Nekrologia*, tamże. —

C. Pisma Zbiorowe.

Biblioteka Warszawska — (zob. str. 16.) Z miesiąca Lutego b. r. zeszyt II. obejmuje następujące artykuły: *Ogłoszenie konkursu* Augusta Cieszkowskiego str. 1.—*O Towarzystwach wzajemnéj pomocy* przez Ludwika Górskiego str. 233.—*Odpowiedź na jedno pytanie*, przez Helenę str. 248. — *Życie i pisma Salomona Majmona*, przez Kazim. Kaszewskiego (dokończenie). str. 283. — *Kronika paryzka literacka, naukowa i artystyczna.* Przekład utworów scenicznych Cervantesa, przez Alfonsa Royer. — Historya literatury francuzkiéj, Nisard'a. — Ostatni tom dzieł Voltair'a. — Voltaire oczyszczony. — Doroczne posiedzenie Akademii nauk. — Wiadomości literackie str. 304.—*Wyprawa Garibaldego do Sycylii.* Wspomnienia osobistych wrażeń, spisane przez Maksyma Du Campa. II. Kalabrya. I. Tłumaczył z francuzkiego Maurycy Karasowski str. 321. — *Towarzystwo* zachęty sztuk pięknych, w Królestwie Polskiém str. 366.—Poezya: *Do magnatów węgierskich* przebywających za granicą. (Z Petoefiego), przez S. Pruszakową str. 303.—*Kronika*

literacka: Wzory sztuki średniowiecznéj i z epoki odrodzenia, po koniec wieku XVII w dawnéj Polsce, wydane przez Aleksandra Przezdzieckiego i Edwarda Rastawieckiego; w Warszawie i Paryżu, Dwie serye od roku 1853 do roku 1858. przez *Ludwika Buszarda.* 370. — Powiastki polskie przez Fr. hr. Skarbka, ozdobione dziesięciu drzeworytami wedle rysunków Kostrzewskiego. Poznań. 1861. przez K. Wł. W. 394. — Machiawell, jego życie i pewne wybitne strony zawarte w jego dwóch głównych pismach historyczno politycznych, przez Ludwika Żychlińskiego. Poznań 1861. str. 397. *Korrespondencye:* Do redakcyi Biblioteki Warszawskiéj od *Leona Wegnera.* 399. — Do redakcyi Biblioteki Warszawskiéj od S. L. 403. — Do redakcyi Biblioteki Warszawskiéj od *Adama Golza* str. 406. *Kronika bibliograficzna* str. 409. — *Wiadomości literackie* str. 418.—*Dostrzerzenia meteorologiczne* za m. Grudzień r. z. str. 449. *Wypadki średnie* dostrzeżeń meteorologicznych w Obserwatoryum Astronomiczném Warszawskiém w roku 1861 robionych.

Zeszyt III. z miesiąca Marca zawiera: *O Towarzystwach* wzajemnéj pomocy, przez Ludwika Górskiego str. 453.—*Wyprawa Garibaldego do Sycylii.* Wspomnienia osobistych wrażeń, spisane przez Maksyma Du Campa. III. Konsenza i Bazylikat. Tłumaczył z francuzkiego Maurycy Karasowski str. 488.—*Zamarzanie i puszczanie Wisły*, przez Wilhelma Kolberga str. 522.—*Kronika paryzka literacka, naukowa i artystyczna*: „Bacon, jego żywot i pisma“ przez Emila Charles. — Historya francuzka Boraier'a.—Obliczenie ludności we Francyi. — Teatra: Gaëtana, Champi, Mauprat „la Bouquetière des Innocents“, dramat pana Bourgeois. — Książki naukowe. — Atlas powszechny Babineta. — Powrót morski.—Wiadomości literackie str. 534. *Włos siwy.* (Octave Feuillet) str. 556.— *Poezya: Boży Cud.* (Z Aleksandra Petoefiepo), przez S. Pruszakową str. 532.— *Kronika literacka*: Stanowisko historyi polskiéj przez Dominika Szulca. 1862. Przez W. G. 573. — Złota góra. Fałszywy król. Konfederat. Powieści Jana Zacharyasiewicza. Lwów. 1861. 578. — Historya naturalna ptaków zabawnych i użytecznych, czyli dokładne opisanie wszystkich śpiewających, naśladujących mowę ludzką, pięknie ubarwionych, domowych i użytecznych ptaków, i t. d. przez S. K. Pietruskiego. Lwów. 1861. 583. — Poezya ukraiska. Seweryn Goszczyński str. 586.—*Korrespondencye*: Do redakcyi Biblioteki Warszawskiéj od *Marcina Wrońskiego.* 608.—Do redakcyi Biblioteki Warszawskiéj od komitetu redakcyjnego „Przeglądu lekarskiego“ str. 612. — *Kronika bibliograficzna* str. 618. —

Wiadomości literackie str. 629. — *Dostrzeżenia meteorologiczne* za m. Styczeń r. b. str. 641.

Pamiętnik Religijno-moralny — czasopismo ku zbudowaniu i pożytkowi tak duchownych jako i świeckich osób — Serya druga Rok 21szy tom IXty—*Warszawa*—Druk *Józefa Ungra* 1862.— Wychodzi od r. 1841. pod redakcyą Antoniego Hlebowicza po którego zaś śmierci ks. Adam Szelewski trudni się dalszém wydawnictwém. Formatu obecnie 12ki dużéj 9. do 10. arkuszy. — Opracowywa wiadomości historyczne, krytyczne tyczące się Pisma świętego, Rozprawy w przedmiotach wiary i moralności, objaśnienia obrzędów i zwyczajów kościelnych, Żywoty ŚŚ. Pańskich, Ojców kościoła, z wiadomością o ich pismach, Żywoty biskupów i kapłanów znakomitych pobożnością, cnotami i nauką;— Historyą kościelną, starożytną i spółczesną; Korrespondencye; Wymowę kaznodziejską, tak z dawnych wieków jak teraźniejszych; Wiadomości statystyczne o kościołach i duchowieństwie katolickiem, o zakładach dobroczynnych o missyach do pogańskich krajów; — Listy pasterskie i rozporządzenia rządowe, tyczące się duchowieństwa, tudzież nominacye, odmiany w hierarchii duchownéj w kraju do wiadomości podaje; nadto zwraca pilne baczenie na domowe religijno-moralne wychowanie dzieci — nakoniec zamieszcza kronikę kościelną i Rozmaitości. — Dwanaście do roku zeszytów, stanowią dwa tomy. — Przedpłata roczna z przesyłką wynosi 4. rub. sr. 60 kopiejek. —

Na 1862 r. w miesiącu Styczniu, Pamiętnik Religijno-monalny zamieścił następujące prace: *Rzut oka* na rok 1861. pod względem kościelnym, przez ks. M. Nowodworskiego str. 1—25. Wykład pisma świętego.—*Zdobywanie obiecanéj ziemi*, przez ks. W. Serwatowskiego str. 25 — 36. — *Pogląd na prasę katolicką w Niemczech* str. 37 — 56. przez ks. A. Szelewskiego. — *Śpiew i muzyka* kościelna, (ciąg dalszy), tłomaczenie ks. F. Sławianowskiego str. 56 — 81. — *Missye w Afryce*, przez ks. Józefa Szpaderskiego, str. 81 — 90. — Kronika kościelna i rozmaitości. *Wiadomości krajowe*. 1. Testament księdza biskupa *Dekerta*. 2. Reperacya kościoła w *Wąwolnicy*. 3. Poświęcenie Smętarza w *Lubaniu*. 4. Korrespondencya z Poznania. 5. Okólnik Arcybiskupa Gnieznieńskiego i Poznańskiego str. 91. — 104. — Kronika zagraniczna: *Włochy*, 1. Sprawa rzymska w parlamencie turyńskim. 2. Objaw uczuć ludu rzymskiego. 3. Beatyfikacya Jana Leonarda. 4. Wiktor Emanuel i Bolonia. 5. *Neapol*. 6. Wolna prasa włoska str. 104 —

110. — *Francya*, 1. Rozwiązanie konferencyi św. Wincentego. Mowa biskupa. d. Rhodez i list biskupa orleańskiego. 2. Ojciec Lacordaire. 3. Eliasz Jourdain. 5. Baron d'Eckstein str. 110—119. Wiadomości naukowe i Bibliografia duchowna str. 120.

W zeszycie II. na miesiąc Luty:

Wykład pisma świętego, *Całkowite zajęcie* w posiadłości i podzielenie obiecanéj ziemi, przez ks. W. Serwatowskiego str. 121 — 133. — *Życie Piotra Tomickiego* biskupa krakowskiego, przełożył z łaciny ks. Józef Gacki str. 134— 149. (d. c. n.)— *Pogląd na prassę katolicką w Niemczech*, (dokończenie)—str. 149— 175. — *List* z powodu artykułu p. n. *Projekt szkoły główněj* i *Akademia Duchowna*, w zeszycie grudniowym pamiętnika r. z. zamieszczonego przez Ks. str. 175 — 186. — Przegląd literatury duchownéj i zagranicznéj. *La paix, meditations historiques et religicuses, par* A. Gratzy. (Pokój, rozmyślania historyczne i religijne przez ks. Gratzy). Paryż 1861. przez ks. M. Nowodworskiego str. 187 — 204. — Kronika kościelna i rozmaitości. *Wiadomości krajowe*: 1. Prekonizacya Arcybiskupa *Metropolity Warszawskiego*. 2. Z Petersburga. 3. Jak biedzie można w pomoc przychodzić w obecnéj porze. 4. Stowarzyszenie św. Józefa z Arymatei, *we Lwowie*. 7. Statystyczne wiadomości o kościele katolickim w Rossyi. 8. Z gazet warszawskich stron. 205 — 215. — Kronika zagraniczna. *Włochy*: 1. Rzym, Konsystorz papiezki. 2. Imieniny Ojca świętego, dzień Bożego Narodzenia i Nowy Rok. 3. Zakończenie roku. 4. Deputowani turyńscy. 5. Gabinet turyński i episkopat włoski. 6. List biskupów Piemontu i Lombardii do ministra sprawiedliwości. 7. *Neapol* i *Bolonia* str. 215—228.— *Ameryka. Stany Zjednoczone*. 1. Nabożeństwo w obozie, 2. Siostry miłosierdzia str. 228.—*Francya*: 1. Nowy okólnik p. Roulanda. 2. Sorbona. 2. About. 4. Wspomnienia pośmiertelne trzech biskupów. 5. Stowarzyszenie św. Wincentego à Paulo str. 229 — 236. — *Niemcy*: 1. Wrocław. Professor Reinkens. 2. Konferencye dyecezalne w Bawaryi, 236 — 237. — *Szwajcarya*: o systemie missyj apostolskich kalwinistów str. 237 — 238. — *Turcya*: 1. Poświęcenie kaplicy w Ruszczuku str. 238. — Wiadomości naukowe i bibliografia duchowna, podają: 1. o *Teologii pastoralnéj* przez ks. Jana Michała Sailera, biskupa ratyzbońskiego, z niemieckiego przekładu Leona Rogalskiego, 2. o *Prawach Stolicy Apostolskiéj* w związku z dziedzictwem św. Piotra, przez ks. Augustyna Lipnickiego wyłuszczonych, 3. Nowy Testament. *Żywot Jezusa Chrystusa*, według ewangelistów w stalorytach zdjętych z obrazów Wielkich mistrzów, 4. ks. Piramowicza *Mowy pogrzebowe*, 5. Wiadomości niektóre do dziejów kościoła katolickiego w polsko-rossyjskich prowincyach str. 239. — 240. —

II.

Encyklopedya.

Encyklopedya powszechna — *Warszawa*, nakład, druk i własność S. Orgelbranda, księgarza i typografa, 1862, w 8ce więk., Tom IX., zeszyty 77 i 78, str. 337—560, od wyrazów Fronsac do Galwanizm.

Filologia.

Illustrowany Abecadlnik Historyczny dla Dzieci polskich, przez Teofila Nowosielskiego. Zawierający w sobie: Początkowe nauki syllabizowania i czytania, Pacierz, Przykazania Boskie, Treść nauki chrześcijańskiéj, Opowiadania z życia sławnych mężów Polaków, Powiastki moralne, Nauczki moralne i modlitewki, Początki arytmetyczne, Ważniejsze wypadki z dziejów polskich abecadłowym porządkiem wierszem przez M. J. opisane, Krótkie wiadomości z historyi polskiéj prozą i wierszem, Wyjątki z historyi świętéj, Początki jeografii, Wiadomości z nauk przyrodzonych. (Ozdobiony 12ma rycinami litografowanemi i 44 drzeworytami w tekscie.) — *Warszawa*, nakładem *A. Nowoleckiego*, księgarza, w drukarni *K. Kowalewskiego* 1862, w 8ce, str. 192, w ozdobnéj litografowanéj okładce, odbitéj w litografii Fajansa w *Warszawie*.

Nauka czytania ułatwiona.— Nowy Elementarz dla Szkółek i Ochron polskich przez L. M. *Warszawa*. Skład główny w Księgarni Polskiéj A. Dzwonkowskiego i Sp., w drukarni *J. Psurskiego*. 1862. w 8ce, str. 167. —

Autor potępiwszy bezwarunkowo wszystkie dotąd wydane abecadlniki i elementarze, chce w nas wmówić, iż ten, który obecnie w świat puszcza, najlepiéj odpowie swojemu celowi. Niewchodząc w bliższe rozpatrzenie się uchybień i błędów naszych elementarzy, to tylko powiemy, iż największe błędy są w tych, których pisarze nie znali swego rodzinnego języka; takim jest i niniejszy. Dość tu przytoczyć wyjęte z niego zdania: Węże suwają po łące (str. 22). — Biedaki biedają (sic!) na biedę (str. 31). — Julia ma dużą (zamiast liczną) rodzinę (str. 34). — Siekiera sąsiada się utopiła (str. 38).

Wiązanie dla grzecznych chłopców. — Początki czytania polskiego, z 24 obrazkami kolorowanemi. Drugie poprawne i powiększone wydanie. *Warszawa*, nakładem B. LESSMANNA księgagarza, 1862 r., w drukarni braci *Hindemith*, w 12ce, str. 92.

Jest tu elementarz, powiastki, nauczki moralne, mały kalendarzyk dla grzecznych dzieci itp.

Nauka czytania języków polskiego i francuzkiego, podług najnowszéj metody ułożona. Wydanie 4te, nakład, druk S. ORGELBRANDA, księgarza i typografa, 1862, w 12ce, str. 100. Autorem tego elementarza jest J. M. ELKANA. Pierwsza edycya wyszła w r. 1843.

Kurs języka polskiego, — Praktyczna Gramatyka Polska na zasadach historyczno-porównawczych dla użytku młodzieży polskiéj, napisał JAN ŁUKOMSKI, kand. Fil., b. nauczyciel w gimnazyjum realném i szkołach filologicznych w Warszawie. Kurs I. obejmujący Fonetykę i Etymologiją. *Warszawa*, w drukarni *Jana Psurskiego*. 1862. w 8ce, str. 99.

Autor w przedmowie obiecuje nam wydać Gramatykę polską historyczno-porównawczą ze wszystkiemi językami indo-europejskiemi. Zadanie piękne, lecz trudne.

Klucz, czyli przekład dosłowny na język francuzki wszystkich polskich zadań zawartych w francuzkiéj gramatyce Ollendorfa, dla nauki własnéj i nauczycieli. Wydał JAN SZCZEPAŃSKI, (168 str.), w 8ce. Lwów 1862. W drukarni *K. Pillera*. Nakład wydawcy. Złr. 1 w. a.

TEOLOGIA.

Dzieje starego i nowego testamentu, czyli wybór przykładów i nauki z pisma świętego według T. Derome, ułożone przez K. BRODZIŃSKIEGO. Wydanie 10te, w *Warszawie*. Nakładem *Stani-*

sława Artzta w Lublinie. 1862. Druk *J. Glücksberga*, w 12ce. Tom I. str. 191. Tom II. str. 224 nieliczb. po 6. z rycinkami w texcie. Cena złp. 10.

Dzieje te ułożone umiejętnie, a zalecające się pięknem wysłowieniem jednego z celniejszych pisarzy naszych, doczekały się aż 10go wydania. Z pożytkiem używane być mogą w wychowaniu, zwłaszcza domowém, jako zawierające nad historyą Pisma świętego i cudami w niem wymienionemi, uwagi gruntowne i zdolne do oświecenia każdego wieku, a mianowicie młodzieńczego.

Życiorys Jego Świątobliwości Papieża Piusa IX. według źródeł autentycznych napisał ANTONI TESSARCZYK. Wydanie drugie. *Kraków*. Nakładem wydawcy. W drukarni c. k. *Uniwersytetu Jagiellońskiego*. 1862. w 8ce, str. 83 i kart 6. Cena 3 złp. czyli 75 centów w. a. (15 srebrników).

Wydanie pierwsze wyszło w *Krakowie* 1861 z drukarni *Fran. Ksaw. Pobudkiewicza*.

Historya cudownego obrazu Najświętszéj Panny Częstochowskiéj, i opisanie Jasnogórskiego klasztoru, ku chwale Boga-Rodzicy do druku podane. *Lwów* 1862. W drukarni *E. Winiarza*, w komisie u *K. Wilda*. w 8ce. 35 str. Do każdego egzempl. dołącza się pięknie kolorowany wizerunek Matki Boskiéj Częstochowskiéj in folio. Cena wraz z obrazkiem 15 cent. ~~Autorką~~ jest JULIA STARKEL.

Appel au clergé et à la nation française par un prêtre polonais exilé l'abbé PAUL KAMIŃSKI. *Paris* 1862. *E. Dentu*, libraire-éditeur. w 8ce. 47 str. Cena 17½ srgr.

Teologija Pasterska, przez X. JANA MICHAŁA SAILERA, biskupa ratyzbońskiego, z niemieckiego przełożył LEON ROGALSKI, tłumacz połowy ośmiotomowego dzieła X. Gaume: Zasady i Całość Wiary Katolickiéj (Catéchisme de Perseverance); Katechizmu Historycznego X. Schmida, we trzech tomach; Teologii Dogmatycznéj i Moralnéj X. Ambrożego Guillois, w cztérech tomach; tegoż dzieła: Katecheta na Kazalnicy, we trzech tomach; Historyi Powszechnéj Cezara Cantu, w jedynastu tomach itd. *Warszawa*, nakładca *Michał Glücksberg*, w drukarni *J. Glücksberga*. 1862. in 8vo, tomu I. zeszyt 1szy, str. 288.

Dzieło klasyczne — autor w wykładzie przystępuje najprzód do naukowego przygotowania pasterza; podając prawidła i pewniki wyciągnięte z pisma św. i doktorów kościelnych, stósuje je do

szczególnych przypadków, a tak teoryją zawsze z praktyką umié biegle połączyć. O samém przepolszczeniu tego dzieła, nic nie powiemy, aż nadto dobrze nam jest już znany z innych swych prac jego tłumacz.

Kazania niedzielne w przeciągu całego roku, miane przez kapłana obrządku ormiańskiego, archidyecezyi lwowskiéj. Tom I. (Ogólnego zbioru tom IV.) w 8ce 215 str. *Lwów* 1862. Nakład *W. Manieckiego*. Złr. 2 cent. 40.

Autorem tych kazań jest Ks. Isakowicz.

Złoty Ołtarz wonnego kadzidła przed stolicą Bożą, czyli Zbiór katolickiego nabożeństwa, ku nieustającéj czci i chwale Boga etc. etc. (518 str., rejestr i tablicę świąt ruchomych polskich), w małéj 8ce. *Rzeszów* 1862. Nakład *J. A. Pellara*. Wydanie w oprawie ordynarnéj złr. 1 cent. 7; w półskórek złr. 1 cent. 34; całkiem w skórę złr. 1 cent. 60.

Nowy Złoty Ołtarzyk, w którym się zawierają: Modlitwy poranne, wieczorne, do Spowiedzi i Komunii św.; Modlitwy wieczorne; pięć sposobów słuchania Mszy Ś.; Nabożeństwo do Trójcy ŚŚ., do Boga-Ojca, Syna Bożego, Ducha Ś., do N. Sakramentu, do Męki Pańskiéj, do N. Maryi Panny i ŚŚ. Pańskich, oraz przygodne; tudzież Hymny łacińskie i Pieśni polskie w Kościele Rzymsko-Katolickim najwięcéj używane. (Wydanie drugie znacznie pomnożone). *Warszawa*, nakład i druk *XX. Missyonarzy* u Ś. Krzyża 1862. w 12ce, str. XII i 828.

Oprócz powyżéj wyliczonych modlitw, znajduje się w tym Ołtarzyku 164 Litanij.

Najsłodsze Imie Jezus w trzydziestu jeden uwagach, przykładach, modlitwach i aktach strzelistych, na każdy dzień miesiąca wiernym ku czci i rozmyślaniu przedstawione, z wykazem odpustów przez Stolicę Apostolską do tegoż nabożeństwa nadanych, nakreślił X. Stanisław Ułanicki S. T. i O. Pr. Dr. 1862, *Warszawa*, nakładem *XX. Missyonarzy* u Ś. Krzyża, w drukarni *J. Tomaszewskiego*, w 12ce, str. 136, nieliczbowanych 2.

Wstęp do téj książeczki podpisał autor w Kolanie na Podlasiu.

Źródło troiste Nabożeństwa z trojakiego Bractwa Literackiego, Najświętszego Sakramentu, Pięciu Ran Chrystusa Pana, Zwiastowania Najświętszéj Panny Maryi, na Kazimierzu przy Krakowie w kościele parafialnym Bożego Ciała XX. Kano-

ników Regularnych Congregationis S. Salvatoris Lateranensis, przez X. Aquilina Michała Gorczyńskiego, Prawa Kanonicznego i Pisma Ś. Doktora i Profesora, roku Pańskiego 1703 wydane. — Wydanie nowe. — *Kraków*, wytłoczono u *Ż. J. Wywiałkowskiego*, 1862. w 8ce, str. 289 i kart 5. — Cena 50 cent.

Pienia religijne w kościele parafialnym w Końsko-Woli zwykle używane. *Warszawa*, w drukarni *XX. Missyonarzy* u Śgo Krzyża, 1862, w 12ce, str. 63, nieliczb. 1.

Wydane dla wygody parafian swoich przez X. Tomasza Lipskiego, prałata katedralnego Lubelskiego, proboszcza w Końsko-Woli.

Droga do życia pobożnego Ś. Franciszka Saleziusza biskupa i księcia Genewеńskiego. Wydanie drugie poprawne. *Warszawa*, nakładem i drukiem *XX. Missyonarzy* u Ś. Krzyża 1862, w 8ce, str. XX. i 332, z wizerunkiem Ś. Franciszka.

Dusza przy żłóbku Chrystusowym. *Warszawa*, nakładem *XX. Missyonarzy* u Ś. Krzyża 1862, w drukarni *J. Psurskiego*, w 12ce, str. 87, nieliczb. 1.

Zend-Avesta ou plutôt Zen-Dawasta, expliqué d'après un principe tout-à-fait nouveau par Ignace Pietraszewski, Dr. Lector regius des langues orientales à l'Université de Berlin, et Membre de l'Académie Jaguelonienne à Cracovie etc. etc. Le Texte est accompagné d'une traduction polonaise et française, et suivi d'un Vocabulaire et d'une Grammaire. Second Volume. Chapitre IX—XXII. du Wendidat. Berlin chez l'Auteur Éditeur. Imprimerie de *Trowitzsch* et Fils, Leipziger. str. 112. 1862. w 4ce, str. 120 i VI.

Wolumen I. wyszedł r. 1858 pod tymże samym tytułem i zawiera str. 440.

Filozofia.

Przewodnik Moralności i Ekonomii politycznéj dla użytku klass roboczych, ułożony podług dzieła francuzkiego P. Rapet przez Karola Forstera. Trzecie przejrzane wydanie. *Berlin*, w księgarni zagranicznéj *B. Behra (E. Bock)*. Czcionkami *Juliusza Sittenfelda* w *Berlinie* 1862, w 8ce, str. XXIX i 461. Cena 2 tal. — Jestto tom 3. Biblioteki podręcznéj

nauk moralnych i politycznych, wydawanéj przez Karola Forstera w *Berlinie*, zob. str. 38.

Pierwsze wydanie uskutecznione 1859, drugie przejrzane 1860, i z każdego tych wydań rozdano bezpłatnie po 1000 egzgmplarzy klassom pracującym. Przedpłata na tę trzecią edycyą Przewodnika jest otwarta do dnia 3 maja r. b. i przyjmuje się u Wydawcy, w *Berlinie, Kronen-Strasse N. 16.* — w *Warszawie w Administracyi Gazety Polskiéj* — w *Krakowie w Administracyi Czasu.*

Polityka.

Narodowość Polska, jéj podstawy, rozwój dziejowy, przeobrażenia i zboczenia, a oraz stósunek do chwili obecnéj, przez Henr. Schmitt, *Lwów* 1862. Z drukarni *E. Winiarza.* Nakład autora. w 8ce. (88 str.) — Cena 75 cent.

Sprawa polska w roku 1861. List z kraju (Listopad 1861), *Paryż* 1862. W drukarni *L. Martinet.* w 8ce. (str. 68), — Cena złr. 1 cent. 50.

Baczność Polacy! nowy kusiciel cywilizator między nami! Wydanie drugie. *Lwów* 1862. Drukiem *M. F. Poremby* i u tegoż w komisie. w 8ce. (str. 16). — Cena 10 cent.

Ekonomia.

Ekonomia czyli środek przeciw ubóstwu, przez M. L. Mériéres, rektora emeryta. Przekład z francuzkiego, z przedmową *Karola Forstera. Berlin.* Dostać można w księgarni *B. Behra (E. Bock).* — Czcionkami *Juliusza Sittenfelda* 1862, w 8ce str. XIV, 243 i kart 6. — Cena 1½ tal. — Jestto tom 6. Biblioteki podręcznéj nauk moralnych i politycznych. Zob. str. 38 i 39.

Na tytule położona z *Johnson'a* dewiza: („Ekonomia jest tak potrzebną do szczęścia rodzaju ludzkiego; tak korzystną wszystkim stopniom towarzystwa; a nieszczęścia, które niepamięć na jéj przepisy sprowadza, są tak liczne i tak opłakane, że należy zalecać ją jak najusilniéj, i zrobić ją przystępną dla każdego pojęcia“) — jasno wypowiada cel rozległy i liczne zastósowania, które każdy człowiek z nauki Ekonomii znajdzie w życiu domowém i towarzyskiém. Dziełem tém tłumacz krajowi bezprzecznie przysłużył się; w literaturze bowiem naszéj nie wiele znajdziemy książek poświęconych tak ważnemu, jakim jest Ekonomia, przed-

miotowi. Zarzucano wprawdzie niniejszéj pracy *Karola Forstera*, iż jest ona tylko przepolszczeniem literalném, egoistycznéj mądrości francuzkiéj, a zatém nie przypada ani do ducha narodu, ani do potrzeb kraju; lecz każdy bezstronny przyzna, iż wszelka nauka i wiedza ma prawo do obywatelstwa całego świata, zmieniać się mogą szczegóły stósownie do stanowiska pojedynczego człowieka i narodów; lecz ogół, ten jeden promień rzucony na ziemię z nieogarnionego ogniska mądrości Przedwiecznego, jest zawsze niezmienny, niespostrzeżony często, nigdy jednak niegasnący wśród powodzi wieków i ludów.

Szkoła polska gospodarstwa społecznego, przez J. Supińskiego. Nakład *Kajetana Jabłońskiego. Lwów* 1862. w 8ce. (str. 455). Cena złr. 3 w. a.

Leśnictwo polskie przez Aleksandra Połujańskiego, Część czwarta. Ochrona lasów, z figurami kolorowanemi. *Warszawa*, nakładem *Aleksandra Lewińskiego*, księgarza, 1862 r., w drukarni braci *Hindemith*. 8vo. str. 75 i II., nieliczb. 4.

W trzech pierwszych częściach Leśnictwa polskiego mieszczą się: Botanika leśna, Urządzenie lasów, Szacowanie lasów.

Jakim sposobem podnieść Przemysł i Fabryki w Galicyi i W. Ks. Krakowskiém, aby wyciągnąć bogactwo krajowe? przez Włodzimiérza Janowskiego. *Lwów* 1862. Z drukarni *M. F. Poremby*. w 8ce. str. 16. — Cena 20 cent.

Technologia.

Przewodnik dla Kowali, ułożył Aleksander Miecznikowski, inżynier-mechanik. *Warszawa*. Expedycya główna w księgarni *Celsa Lewickiego* i u *F. Friedleina*, w drukarni *Gazety Polskiéj* 1862, w 8ce, str. 128 i kart 10, z wielu drzeworytami w texcie. — Dziełko to stanowi część Biblioteki Rzemieślnika polskiego. — Cena złp. 6 gr. 20.

Autor dawszy dokładną wiadomość o własnościach i gatunkach żelaza, przystępuje do opisania i użycia narzędzi i przyrządów kowalskich; następnie mówi o pojedynczych robotach w tém rzemiośle, i zastanawia się nad jakością i dobrocią paliwa. W końcu dodany Słowniczek polsko-niemiecki wyrazów technicznych używanych w kowalstwie, nadto Przywiléj (z r. 1567 Zygmunta Augusta) i ustawy cechu kowalskiego miasta Staréj Warszawy. — Wykład jasny, polszczyzna czysta; dziełko ze wszech miar pożądane.

Prawo.

Prawo cywilne obowiązujące w Królestwie Polskiém. Wydał Stanisław Zawadzki, rejent kancel. ziemiań. guber. Warszawskiéj, w *Warszawie*. Nakładem wydawcy, 1862 r., w drukarni *Karola Kowalewskiego*, w 8ce mniejszéj. Tom III., zeszyt XXII. i XXIII. str. 1—224. zawierają: Prawo o Towarzystwie kredytowém ziemskiém z 1825 i 1838 r.; Instrukcye dla tegoż Towarzystwa; — Instrukcyą dla wydziałów hypotecznych z 1826 r.

Rzecz o emeryturze oficyalistów prywatnych, przez Józefa Jakubowicza. *Lwów* 1862. Z drukarni *E. Winiarza*. Nakładem autora. W komisie u *K. Wilda*. w mał. 8ce. (str. 40 i 4 tabl.) Cena 30 cent.

Medycyna.

Notatki do Historyi Akuszeryi w Polsce spisał Michał Zieleniewski, Dr. Medycyny, Chirurgii i Mag. Akuszeryi; Członek Towarzystw: Naukowego Krakowskiego, Lekarskiego Warszawskiego, Lekarz Rządowy przy zdrojach w Krynicy i Sekretarz Komissyi Balneologicznéj w Krakowie. *Warszawa* w księgarni *Henryka Natansona* (w drukarni *Gazety Polskiéj*). 1862. w 8ce mn. str. 184.

Autor skreśliwszy dzieje Szpitala Ś. Ducha w Krakowie pod zarządem Kanoników de Saxia, Duchakami w Polsce zwanych, zostającego; jak również rzuciwszy krótki zarys historyczny najpierwszéj katedry i kliniki położnictwa w kraju przy szkole głównéj krakowskiéj założonéj, podał tytuły 46ciu dzieł przez Polaków napisanych, do téj gałęzi medycyny odnoszących się, i naukowo wartość ich rozebrał.

Życie i prace naukowe Jana Purkiniego, Doktora medycyny i filozofii, profesora filologii i dyrektora zakładu filologicznego przy Wszechnicy w Pradze Czeskiéj. Napisał Janusz Ferd. Nowakowski, kandydat medycyny, — z portretem. *Warszawa* 1862., w drukarni *Gazety Polskiéj*, 8vo, str. 130 i nieliczbowanych 4.

Jan Purkini, urodzony w miasteczku czeskiém Libochowice 1787, należy do najznakomitszych tegoczesnych mężów. Zawdzięcza się p. *Nowakowskiemu* skreślone umiejętnie i z uczuciem, w sposób nader zajmujący, życie i prace tego męża, z którym

osobistą zabrał znajomość w Pradze Czeskiéj. Zamieszczony jest przy końcu wiersz *Wincentego Pola* do *Purkiniego*; tudzież wzmianka o odrodzeniu się Czeszczyzny i o usiłowaniach zacnych Czechów, ku jéj podniesieniu.

Nauki przyrodzone

O mijocenicznych gipsach i marglach w południowo-zachodnich stronach Królestwa Polskiego, napisał Ludwik Zejszner. *Warszawa*, nakładem autora, 1862 r., w drukarni *Gazety Polskiéj*, 8vo większe, str. 50, nieliczb. 4.

Matematyka.

O początkach Matematyki jako części oświatę naukową integrującéj, a w szczególności o stósunku stałym dwu wymiarów powierzchni koła słów kilka, przez b. oficera pułku jazdy ochot. Poznańskich St. Służewskiego; z dewizą: „Nie zda mi się, aby w tém nauka co winna była, albowiem ona na złe nie radzi“. Górnicki. *Nowy-Sącz*. Nakład autora, druk *Józefa Pisza*. 1862. w 8ce, str. IX. i 135. Cena 1 złr. 50 cent.

Autor we Wstępie rzucił wiele trafnych uwag o poprawie systemu uczenia Matematyki, tak ważnéj części wiedzy ludzkiéj, otwiérającéj podwoje do innych umiejętności; ale wszystko utonęło w dziwnym, strasznie pokaleczonym języku i stylu.

Jeografia i Podróże.

Geografia na tle historycznem osnowana czyli rys Geografii w połączeniu z Historyą. Przekład z francuzkiego. Odbicie drugie. W *Warszawie*. Własność *F. Blumenthala*, księgarza. 1862. w 8ce, tom I. str. XII i 313; tom II. str. 237; tom III. str. 422; tom IV. str. 340. — Cena 5 Rsr.

Dzieło to napisane oryginalnie po francuzku przez Braconnier, na polskie tłumaczone przez *F. Dziekońskiego*, b. Dyrektora Gimn., autora dzieł kilku. Dzieli się ono na dwie główne części: w pierwszéj mieści się Geografia historyczna (tom I. i II.); w drugiéj Statystyka (tom III. i IV.). — Geografia historyczna traktuje w szczególności o wszystkich narodach, i to zawsze w dwóch rozdziałach: Geografia nowoczesna i historyczna, która bez ujęcia wartości dziełu, znacznie mogłaby się skrócić, bo dzieje narodu na gołych nazwiskach królów i licznych datach oparte, dla uczących się nie na wiele się przydadzą. — Część druga mieszcząca

w sobie Statystykę wszystkich narodów, rozpada się znów na następne rozdziały: 1) Ogólny pogląd na postać kraju, klimat, temperaturę, zjawiska natury, płody, osobliwości itd. 2) Obyczaje, religia. 3) Literatura, sztuki, umiejętności. 4) Handel i przemysł. 5) Rząd i prawodawstwo, historycznie wszystko wyłożone od najdawniejszych czasów aż do chwili obecnéj. Część ta mieści w sobie bardzo wiele zajmujących i ważnych szczegółów. Zakończa dzieło historyczny rozwój hipotez astronomicznych od najdawniejszych czasów w dodatkowym rozdziale pod napisem: „System świata". Tłumacz w rozdziałach o Polsce (tom I. str. 106 i nast. jak również tom III. str. 189 i nast.) dodał wiele swych uwag i znacznie w tém miejscu pierwotwór rozprzestrzenił.

Wspomnienia z pielgrzymki do Ziemi Świętéj w roku 1859 odbytéj. Napisał ksiądz FELIKS GONDEK, pleban z Krzyżanowic (Dyecezyi Tarnowskiéj). Drugie poprawne i powiększone wydanie (z popiersiem Autora). *Kraków.* Nakładem księgarni i wydawnictwa dzieł katolickich, naukowych i rolniczych. Czcionkami *Karola Budweisera.* 1862. w 8ce, str. 268 i kart 4. — Cena złp. 6 (złr. 1 kr. 50).

Wydanie pierwsze w roku 1860 uskutecznione, w przeciągu 10ciu miesięcy zupełnie rozprzedaném zostało, który to wypadek u nas jeszcze rzadko praktykujący się, najwymowniéj przemawia za ważnością tego dziełka.

Podróż do Rzymu i Paryża odbyta w roku 1861 przez *Feliksa Borunia*, włościanina wsi Kaszowa pod Krakowem, spisana za opowiadaniem pielgrzyma przez WALEREGO WIELOGŁOWSKIEGO. *Kraków.* Nakładem Wydawnictwa dzieł katolickich, naukowych i rolniczych. Czcionkami *Karola Budweisera.* 1862. w 8ce, str. 79. — Cena 50 cent.

Książeczka ta słusznie należeć winna do skąpéj liczby dziełek, napisanych w celu oświecenia naszego ludu: styl w niéj prosty, zrozumiały, nie wychodzący po zakres wiadomości i pojęć naszych włościan, nadaje jéj ten rzadki przymiot, jakiego we wszystkich rodzajach podobnych pism wymagamy.

Sceny z życia koczującego, przez EUGIENIUSZA ŻMIJEWSKIEGO. *Warszawa.* 1862. Nakładem *Aleksandra Lewińskiego,* w 12ce, tom III. str. 184 i nieliczb. 5. Drukiem braci *Hindemith.*

Pierwsze dwa tomy wyszły w zeszłym roku, w niniejszym opisuje autor przez 15 rozdziałów podróż swoją po Syberyi.

Heraldyka.

Notices sur les familles illustres et titrées de la Pologne suivies de trois planches coloriées contenant les armes des familles mentionnées dans ces notices, par A. Franck. *Paris* 1862. w 8ce, (str. 321.) — Cena 3 tal.

Dyplomatyka.

Inventarium omnium et singulorum Privilegiorum, Litterarum, Diplomatum, Scripturarum et Monumentorum quaecunque in Archivo Regni in Arce Cracoviensi continen ur per Commissarios a Sacra Regia Majestate et Republica ad revidendum et connotandum omnes scripturas in eodem Archivo existentes deputatos confectum Anno Domini MDCLXXXII. cura Bibliothecae Polonicae editum. Lutetiae Parisiorum Typis *L. Martinet*, Via *Mignon*, 2. *Berolini* et *Posnaniae* apud *B. Behr (E. Bock)* 1862. w 8ce, str. XV. i 483. — Cena 10 franków.

Inwentarz ten sporządziła Komisya wyznaczona roku 1681. przez króla Jana III., na mocy postanowienia sejmu grodzińskiego i uchwały posejmowéj senatu tegoż roku. Autograf jego dostał się niewiadomo jakim sposobem i kiedy do biblioteki watykańskiéj. Oprócz niego są jeszcze cztéry kopie: jedna w téjże bibliotece, dwie w byłéj puławskiéj (dziś w Paryżu), czwarta w Dzikowie; wszystkie jednak pełne różnego rodzaju błądów. Z tych jedna porównana w Rzymie z autografem i podług niego poprawiona, posłużyła do niniejszego wydania. Ale że i autograf nie jest bez błędów, wydawca *E. Rykaczewski* starał się takowe sprostować, jeżeli ten dokument znalazł całkowicie w innym zbiorze, który zaraz pod treścią jego w Inwentarzu wskazać nie omieszkał. Nadto dodał niektóre objaśnienia historyczne, lata panowania papieżów, cesarzów, królów, książąt swoich i obcych, treść zaś dokumentów porządkiem chronologicznym, na który Komisya często względu nie miała, ułożył. — Od str. 397—466 ciągną się dwa Indeksa osób i miejsc w dziele wspomnianych; od str. zaś 467 aż do końca Spis Klejnotów, znajdujących się niegdyś w Skarbcu Krakowskim. — Wydanie zalecające się papierem i drukiem; dzieło z wielu względów bardzo ważne do historyi naszego kraju.

Numizmatyka.

O Monecie Polskiéj, skreślił Joachim Lelewel. Rzecz pierwotnie po francuzku wydana w dzienniku „La Pologne illustrée", tłumaczona na język polski przez *Eustachego Januszkiewicza. Poznań.* Nakładem księgarni *Jana Konstantego Żupańskiego*, czcionkami *M. Zoerna*, 1862. w 8ce, str. 53 z dwoma tablicami monet, rysowanemi i sztychowanemi przez autora w Brukselli 1841 r. — Cena 15 sgr.

Dziełko to prawie jedyne do nauki elementarnéj o numizmatyce polskiéj; wykład jasny, zwięzły, główne rysy o rzeczy mennicznéj w Polsce dobrze chwycone; głęboki w swym przedmiocie autor nie wdaje się w drobiazgowe szczegóły, nie jednę podał jednak wiadomość, która może zainteresować biegłego nawet numizmatyka. Wydanie, jak wszystkie *J. K. Żupańskiego*, odznaczające się, szkoda tylko, iż kilka grubszych omyłek drukarskich je szpeci.

Historya.

Coup d'oeil sur quelques points de l'histoire génerale des peuples Slaves et de leurs voisins les Turcs et les Finnois, par A. Viquesnel. *Paris*, *Gide*, libraire éditeur, 5. rue Bonaparte in 4to, tom I. Wydanie bardzo ozdobne wzbogacone kartami. Cena 120 franków, całego zaś 480 fr.

Imie autora, jako członka akademii liońskiéj, dawniéj prezydenta Towarzystwa geologicznego, teraz zaś prezydenta Towarzystwa meteorologicznego francuzkiego, i opieka, którą zaszczyca ministerium francuzkie dzieło Viquesnel'a, dostatecznie zalecają je uczonym; a jako traktujące o nas, tém więcéj zajmować nas musi. Dzieło to zasługuje na uwagę ziomków, nie dla tego tylko, że nam jest przychylne — bo co do współczucia dla sprawy naszéj między pisarzami mało już mamy poważnych wrogów — ale że odznacza się nowością poglądu, nowością nie tylko dla cudzoziemców, ale i dla wielu rodaków. Rzecz smutna, iż cudzoziemiec lepiéj i głębiéj rozumuje o przeszłości i teraźniejszości naszéj, w pytaniach najważniejszych, bo tyczących się stósunków politycznych Litwy i Rusi do Polski i do Moskwy, aniżeli sami Polacy! Wspomnieć tu także wypada, iż dzieło Viquesnel'a „o Słowianach i ich sąsiadach" jest częścią jego wielkiego dzieła pod tytułem „Voyage dans la Turquie d'Europe".

Dzieje Polski podług ostatnich badań spisane przez Józefa Szujskiego, zob. str. 25. — Zeszyt 2. zawierający Tom I. Piastowie; str. XII. i od 193—294, oprócz tego 1 kartka Myłek drukarkich. Na końcu dołączono 10 tablic, z tych 6 spółeczności (synchronistycznych), 4 zaś rodowodowych (genealogicznych).

Nie wiele mamy dodać nad to, cośmy już wyżéj (str. 25) o tém dziele powiedzieli. Iż w każdéj obszerniejszéj pracy historycznéj nie można się ustrzedz pewnych uchybień i błędów, temu się nikt dziwić, ani za złe brać nie może: taka jest bowiem kolej wszystkich dzieł ludzkich; lecz w „Dziejach Polski" napotykamy zdania wbrew sobie przeciwne. I tak autor na str. 241 mówi: „W Wielkopolsce mieszkała rozrodzona drobna szlachta, gwarna, niespokojna, *ale króla po Bolesławowsku pojmująca;*" — gdy znów na inném miejscu (str. 282) wyraża się: „Jakoż był tu największy czas, by powaga władzy królewskiéj przerwała pasmo srogich w Polsce zaburzeń, wznieconych domowemi namiętnościami i ambicyami. Potrzebowała jéj wykształcona wyżéj, możnowładzcza Małopolska, ale bardziéj jeszcze Wielkopolska, gwarna rzesza niezgodnéj szlachty, *obrana z wszelkiéj głębszéj myśli państwowéj*". — Mamy także za złe Autorowi tego — z innych względów zawsze nieobojętnego — dzieła, iż podał wiadomość o gorszącém życiu niektórych biskupów, jak o Pawle z Przemiankowa (str. 168), Zawiszy z Kurozwęk i Mikołaju z Kurnika (str. 275); życie ich nie było typem i odbiciem ich wieku, lecz ułomnością pojedynczego człowieka; wiadomości takie dobre są, a nawet konieczne dla historyka; lecz dla młodzieży uczącéj się swych dziejów, nietylko na nic nie przydatne, ale co większa, zgubne, prowadzące obszernym gościńcem do licznych, najfałszywszych wniosków.

Zrzodlopisma do Dziejów Unii Korony Polskiéj i W. X. Litewskiego. Część II. Oddział I. Drukiem ogłosił *A. T.* Hr. z Kościelca Wojewodzic *Działyński* w *Poznaniu*, czcionkami *Ludwika Merzbacha* 1861. in folio, str. 425 textu, a Spisu Spraw i Imion str. 9. Pod tytułem naczelnym piękny drzeworyt Orła Jagiellońskiego z cyfrą S. A. W środku głównéj tytułowéj karty takiż Orzeł z głoską S. go opasającą; jestto miedzioryt z wielką biegłością wykonany przez *A. Vogel.* Na odwrocie téjże karty Pogoń litewska, rysowana przez *J. Kossaka,* sztychowana zaś na miedzi przez wspomnianego *A. Vo-*

gel. Karta następna przedstawia w rysunku przez *A. Oleszczyńskiego* dokonanym medal Zygmunta Augusta bity na pamiątkę Unii Litwy z Polską. Przed str. 187 drzeworyt przedstawiający Zygmunta Augusta w 43 roku życia, dokonany z wielkę biegłością przez *A. Dudraka* Krakowianina w Kórniku 1861. a będący kopią drzeworytu znajdującego się w Kronice Świata, Bielskiego, wydania z r. 1564. Przed rejestrem 4 miedzioryty *K. W. Kielisińskiego* w 1841 wykonane w Kórniku, dające rysunki 4ch różnych pieczęci Zygmunta Augusta. Okładzina przedstawia ozdoby zdjęte homeograficznym drukiem u *A. Pilińskiego* w Paryżu 1855, z tytułu Statutu polskiego Herburta, wydanego w *Krakowie* 1570 u *Mikołaja Szarffenbergiera* — na odwrocie zaś téj karty jawi się portret Zygmunta Augusta, w tymże Statucie znajdujący się.

Świetne 66-letnie panowanie dwóch Zygmuntów Jagiellonów postawiło Polskę na szczycie sławy i potęgi, sprowadziło dla niéj najszczęśliwsze czasy wśród pasma klęsk, wojen domowych i upadku dla innych ludów Europy. Polska zasłynęła po wszech świecie i orężem, i nauką. Lecz z pomiędzy chwalebnych czynów Zygmunta Augusta, niemasz wznioślejszego nad ostateczną unią Polski z Litwą. Król ten widząc, iż wszystkie jego ziemskie nadzieje w krótkich dniach jego żywota tak prędko zwiędły; czując iż mu wkrótce przyjdzie wstąpić ostatniemu z Jagiełłów, dziedzicznych panów Litwy, do grobu, poznał, iż z jego życiem zerwie się to ogniwo spajające przeszło przez półtora wieku dwa z sobą narody. Jedyném więc jego pragnieniem, największém zadaniem dalszych dni jego żywota, było zjednoczenie ostateczne Litwy z Polską jakimś węzłem silniejszym niż prosty interes lub zobopólna korzyść. Po kilkonastoletnich trudach i zabiegach, po rokowaniach i naradach na kilku sejmach, zamiarowi jego, w miłości i braterstwie dwóch narodów poczętemu, Bóg pobłogosławił; doszła nareszcie na sejmie lubelskim 1569 r. ostateczna unia dwóch ludów, które już odtąd nierozdzielne, razem uczestniczyły w szczęściu i wspólnie miały znosić niedolę. Mimo jednak tego, iż unia Polski z Litwą jest najpiękniejszą kartą w dziejach świata i ludów, mimo, iż od współczesnych wypadek tak wielki został dość szczegółowo zapisany w historyi, przez trzy wieki leżał on w ukryciu i dopiéro za dni naszych zaczął się wynurzać na jaw z pomroki zapadłych czasów. Dał do tego początek *A. Tytus* hr. *Działyński*, ogłaszając: „Źródłopisma do dziejów unii Korony polskiéj i W.

X. Litewskiego. Część III. — Dyaryusz lubelskiego Sejmu unii r. 1569. *Poznań* 1856. Dzieło zaś niniejsze wydane staraniem i kosztem tegoż, jest wstępem do dziejów pamiętnego Sejmu lubelskiego: a tak przez wydanie Aktów Tomickiego i Źródłopism do dziejów unii, złote czasy dla Polski Zygmuntów ukazały się nam w pełniejszém świetle; dzieje panowania dwóch ostatnich Jagiellonów zplotły się jakoś dla historyka z imieniem hrabiów Działyńskich.— Przystąpmy teraz do treści niniejszego dzieła. Mieści ono w sobie Dyaryusz Sejmu piotrkowskiego 1562 roku, i Dyaryusz Sejmu w Warszawie 1563 r. odprawionego. „Wielki to był i zawołany Sejm, mówi Bielski o pierwszym, i prawie jako sądny dzień, na który król do Piotrkowa przyjechał, dwór swój wszystek w szarzę ubrawszy, barwę tę ziemiańską nazywając; i już nie do wieże ale do Bugaju dworu drzewianego nad stawem Bugajem zsiadł, z bębny, z trąbami i z strzelbą..... A iż rzecz wielką i z dawna zależałą zaczynano, wiele okolo niéj trudności było. Egzekucya być miała wszystkich spraw i statutów, po których mało więc bywa, gdyby do egzekucyi nie były przywiedzione lecz to tak dymem wszystko poszło, zwłaszcza gdy statuta Aleksandrowe, Kazimierzowe i Władysławowe mądrze deklarowane były, około sum ważnych albo nieważnych; także wieczności upadłych po statucie Aleksandrowym; więc około dóbr wielkich rządów, około dożywocia na straconych sumach. Byli tam niektórzy, którzy iż się widzieli być na oczu i językach ludzkich, tuż przed królem listy rzezali, darli i pod nogi królewskie miotali, i takim obyczajem mus uprzedzali; ale drudzy mówili: że listy nic nie winne, myśmy winni i chciwość nasza, przed którą rp. nigdy nic nie ma..... Aż król to w pośrodek podał, iż z miłości rp. wszystkich dochodów swoich czwartą część na obronę rp. dać pozwala dla tego, aby ta czwarta część trzech części tem prędzéj się wypytała..... Nacierali tam i na stan duchowny około jurysdykcyi ich i służenia wojny posłowie, ale ta rzecz daléj była odłożona. Klątwy im tam odcięto..... wlókł się ten sejm bardzo długo i trwał aż do drugiego roku“.

Lecz sejmującym stanom w r. 1562 w Piotrkowie nie szło tylko jedynie o odzyskanie rozszafowanych dóbr królewskich; wiele innych ważnych przedmiotów było treścią i celem ich obrad. Izba poselska w swoich żądaniach do tronu zaniosła także prośbę o podźwignienie nauk i dobrych obyczajów w szkole głównéj Krakowskiéj, w Poznaniu i Pułtusku; w jaskrawych barwach od-

malowany upadek tychże w Akademii Krakowskiéj (str. 121): tak więc Dyariusz ten sejmu piotrkowskiego jest silną apologią zakonu Lojoli przeciwko zarzutom, iż od wprowadzenia jego datuje się dopiero chylenie się wszechuczelni Jagellońskiéj. Posłowie domagali się od króla, aby z tego sejmu i wszystkich następnych wyznaczał czterech deputatów, ludzi z cnotą i nauką, do odprawiania wizyty akademii, którzy mieli obowiązek wejrzeć w postępki roku przeszłego. Lecz piękna ta myśl bezowocnie zmarniała, król niechciał naruszać praw biskupa krakowskiego, urodzonego kanclerza akademii; a tak wszystko znów poszło dawnym trybem.

Na sejmie Warszawskim 1563 r. najwięcéj zajmowano się Unią. Grożące niebezpieczeństwo Litwie od Moskwy, ułatwiało nawet doprowadzenie tego dzieła do skutku, prosiła o to wszystka szlachta litewska, ale najwięcéj się temu sprzeciwiał Mikołaj Radziwiłł, wojewoda wileński, kanclerz, marszałek, hetman i wielu dzierżaw w oném księstwie pan wielki. Między kasztelanem krakowskim Marcinem Zborowskim a wojewodą wileńskim w senacie przyszło do słów uszczypliwych, ruszono Grunwald, dostało się dobrze i Kromerowi za nierzetelność w kronice. Zygmunt August godzi zwaśnione umysły; zrzekając się sukcesyi Wielkiego Księstwa litewskiego na rzecz Korony polskiéj, postanawia iż oba narody są jedną pod jednym panem rzeczpospolitą; lecz jak Bielski powiada „dla kwapienia się pp. litewskich do domów swych przez wojnę moskiewską na inszy czas była odłożona ta sprawa“, tak więc sejm warszawski 1563 r. niedopjął ostatecznéj unii Litwy z Polską, był on jednak wielkim i uroczystym wstępem do sejmu Lubelskiego 1569 r.

Źródłopisma do dziejów Unii nie tylko mają wielką ważność dla historyka, są ony drogocennym jeszcze pomnikiem języka i wymowy polskiéj XVI stólecia. Znajdzie tu gramatyk bogaty materyał do swoich badań i poszukiwań nad mową ojców naszych; dziejopis historyi Wymowy w Polsce napotka tu nie jedno imie godne stać w rzędzie pierwszych krasomowców złotego wieku Zygmuntów. Dosyć tu przytoczyć mowę Rafała Leszczyńskiego, starosty radziejowskiego, marszałka sejmu piotrkowskiego, witającego króla od izby poselskiéj, która w senacie była słuchana z podziwieniem, a wielom łzy nawet wycisnęła z oczu (str. 4—7); mowę Marcina Zborowskiego, kasztelana krakowskiego, który jakby prawem od swego przodka Jana z Rytwian odziedziczoném,

wypowiedzial bez ogródki królowi prawdę w obliczu całego senatu (str. 11—12); mowę Piotra Myszkowskiego, podkanclerzego koronnego, powiedzianą od tronu na sejmie warszawskim, która w kilku miejscach ma wiele krasomowskiéj piękności (str. 191—199).

Teka Gabryela Junoszy Podoskiego, Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, wydana przez Kązimierza Jarochowskiego. *Poznań.* Nakładem i drukiem *N. Kamieńskiego i Spółki.* 1862. w 8ce, tom IV. str. 500 i X.

Tom ten zawierający 69 różnych dokumentów i materyałów historycznych z epoki od r. 1717 do 1721 — zamyka i kończy ze wszech miar tę ważną publikacyą. Wydawca wkrótce ogłosi tom dodatkowy, mający w sobie zawierać materyały historyczne, wybrane z papierów treści politycznéj, pozostałych po Franciszku Ponińskim, staroście kopanickim. Będą to ważne dokumenta, odnoszące się do dziejów Konfederacyi Tarnogrodzkiéj, własnoręczne korespondencye i depesze starosty kopanickiego z Brukseli, Paryża, Moskwy i Petersburga, wyjaśniające zatargi i zajścia nieprzyjazne między Rzecząpospolitą polską, Augustem II. a Piotrem W. carem rosyjskim.

Pamiętniki Krzysztofa Zawiszy, wojewody mińskiego (1666—1721). Wydane z oryginalnego rękopismu i opatrzone przypiskami przez Juliana Bartoszewicza. *Warszawa.* Nakładem *Jana Zawiszy*, potomka wojewody, w drukarni *Gazety Polskiéj.* 1862. w 8ce, stron LXXIII. i 438 i 1 karta rejestru, nadto dodany portret wojewody i rodowód Kieżgajłłów i Zawiszów. Cena 15 złp.

Wydawca we wstępie skreśliwszy żywot domowy, polityczny i naukowy wojewody, wykazał wartość jego pamiętników, w końcu dodał wiadomości o rodzinach Kieżgajłłów i Zawiszów. Wszelki ukazujący się na jaw zabytek przeszłości, rzucający choćby i najmniejsze światło na ubiegłe czasy i ludzi naszego kraju, witamy z otwartém sercem; wydanie więc drukiem niniejszych Pamiętników zawsze pożądane. A lubo treścią i stylem z Pamiętnikami Paska po mistrzowsku skreślonemi w porównanie iść nie mogą; niejeden jednak w nich szczegół będzie pożądanym historykowi, niejedna wiadomość będzie świeżą dla dziejopisa sztuk pięknych na naszéj ziemi, znajdzie tu i powieściopisarz piękne barwy do swojego obrazu. Pamiętniki Krzysztofa Zawiszy porównywując z dotąd wydanemi, najwięcéj się zbliżają do Dyariusza wojewody witepskiego Jana Antoniego Chrapowickiego, drukowanego tylko

w części nakładem *J. Rusieckiego, Warszawa* 1845, są jednak od tego ostatniego w rzecz bogatsze, szczególniéj część ich pod napisem: „Sprawy polskie spisywane od r. 1693," (str. 175—359). Wspomnieć tu jeszcze wypada, iż Pamiętniki te w wielu miejscach są zbogacone przez dodanie nieznanych dotąd dokumentów historycznych, po największéj części będących własnością wielkiego znawcy i miłośnika rzeczy ojczystych, Aleksandra hr. Przeździeckiego.

Pamiętnik historyczny o wyprawie partyzanckiéj do Polski w roku 1833, przez Karola Borkowskiego, oficera artyleryi polskiéj. *Lipsk: F. A. Brockhaus.* 1862. w 8ce mniej., str. VI. i 239. Pamiętnik ten stanowi Tom VII. Biblioteki Pisarzy polskich przez wspomnianego nakładcę w *Lipsku* wydawanéj. Cena 1 tal.

Dziełko to jest ważnym materyałem do historyi tułactwa polskiego. Wyprawa partyzancka do Polski, która jest przedmiotem dziełka tego przez naocznego świadka i współudzielnika z talentem napisanego, od wielu nieodgadniona i niepojęta. W dodatku do Pamiętnika tego autor umieścił dokumenta nieobojętnéj treści, pochodzące ze zbioru Leonarda Chodźki.

Note sur l'état des choses en Pologne, par Mickiewicz Ladislas, *Paris* 1862. *E. Duntu*, libraire-editeur, 8ce w wielk. str. 32. Cena 10 sgr.

Lettres adressées au Compte Russell, sur les événements du 15. Octobre a Varsovie, par Mittschell esq. Georges. *Paris* 1862. Chez *Dentu*, libraire-editeur. w 8ce wielk. str. 31. — Cena 10 sgr.

Pisma Karola Sienkiewicza. Prace historyczne i polityczne. *Paryż*, w księgarni *Karola Królikowskiego*, ulica de Seine, 20. w drukarni *L. Martinet*, 1862. w 8ce, str. 476 i XII. — Cena fr. 6.

Jestto pierwszy tom pism pozostałych po wspomnionym Autorze, uporządkowanych i przez jego synów wydanych. Tom ten zawiera: O Słowiańszczyznie (str. 1); Ogólne uwagi nad historyą polską (str. 98); Szlachta polska (str. 127); Królowie w Polsce (str. 149); Dzieje kościelne za Zygmunta Augusta (str. 193); Bezkrólewie po śmierci Zygmunta Augusta (str. 209); Poselstwo hr. d'Aveaux do Polski w r. 1635 (str. 119); Dążenia partyi politycznych za Stanisława Augusta (str. 225); Dawne starania o restauracyą monarchii w Polsce (str. 232); Dzień 3go Maja (str.

242); Kongres wiédeński (str. 245); Dzień 29go Listopada (str. 249); O zbawieniu Polski przez okrzyknienie króla (str. 253); Królewskość na emigracyi (str. 266); Gazeta dla Ludu; Projekt 1830 (str. 269); Gazeta narodowa polska na emigracyi, Projekt 1832 (str. 273); Memoryał polityczny (str. 280); Dyplomacya emigracyi (str. 303); Powołanie i ważności pism politycznych (str. 308); Stan religii w Polsce (str. 323); Stan edukacyi w Polsce (str. 352); Zadanie wschodnie (str. 376); Persya (str. 381), Środkowa Azya (str. 394); Przedmowa do Skarbca historyi polskiéj — o historyografii polskiéj w ogólności — (str. 415); O Adamie Naruszewiczu (str. 429); Emigracya w 1856 r. (str. 461); Wstęp do historyi Polski (str. 472).

Karol Sienkiewicz umarł d. 7 Lutego 1860 r. w Paryżu.

Z przeszłości Szkice i Obrazy. (Artykuły feuiletonowe) JÓZEFA ŁEPKOWSKIEGO. *Kraków.* W drukarni *Czasu.* Do nabycia w księgarni *D. E. Friedleina.* 1862. w 8ce, str. 291.

Mieszczą się tutaj następne artykuły w feuiletonie *Czas* wprzód drukowane:

O naszych święconych orężach, mieczu korony pruskiéj, oraz Piotrowym poznańskim (str. 1—11). Ubiory w Polsce (str. 11—24). Obraz N. Maryi Panny w Częstochowie (str. 25—36). Ubodzy i zakłady dobroczynne w Krakowie (str. 37—48). Wielki Czwartek w Krakowie (str. 49—58). Symbolika religijna. Kobiece roboty do kościołów (str. 58—68). Koronacye. Skarbiec koronny (str. 68—92). Sukiennice krakowskie (str. 93—118). Kościół N. Maryi Panny w Krakowie (str. 119—157). Praga (str. 158—194). Sztuka u Słowian, szczególnie w przedchrześciańskiéj Polsce i Litwie (str. 195—221). Święta kościelne w związku z porami roku (str. 222—230). Okolica Kielc, Pinczowa i Chmielnika (str. 231—247). O urzędowych i rodowych tytułach w Polsce (str. 240—272). Spis dzieł i rozpraw przez autora wydanych (str. 273—291).

Krótka rzecz Mitologiji Słowiańskiéj w ogólności jednéj zabawy ludowéj w Polsce Turoniem zwanéj dotycząca, z powodu materyi tegoż Turonia mieszczącéj się w części artykułu „Z przeszłości (Okolice Kielc, Pinczowa i Chmielnika)“ w Nr. 15. Czasu d. 19 Stycznia 1862 r. ogłoszonego przez Józefa Łepkowskiego podana przez JANA RADWAŃSKIEGO. *Kraków,* wytłoczono u *Ż. J. Wywiałkowskiego.* 1862. — w 8ce str. 64.

W Gody i przez ciąg Zapustu w różnych stronach dawnéj Polski lud obchodzi zabawę, Turoniem przez niego mianowaną.—

„Człowiek — figlarnik zwany — mający na swéj głowie sztuczny łeb woli, lub ośli, przyodziany kożuchem sierścią wywróconym od grzbietu, a płachtą lub czém inném od przodu, mający ręce i nogi okutane w jakie tam rękawy futrem na zewnątrz wywrócone, tak się w tém całém przybraniu układa, aby mógł jako taki zwierz, na czworakach (na bałuku) chodzić lub też na dwóch dęba stawać bez zdradzenia swéj właściwéj postaci. Tak ubranego Turoniem nazywają. Jeden lub trzech ludzi towarzyszy mu do kompaniji. Gdy gdzie przyjmują takie odwiedziny, Turoń wchodzi na czworakach. Zwykle trzymany bywa na sznurku przez przewodnika — i na jego-to rozkazy bądź na czworgu chodzi, bądź się prostuje, a przytem, sam ze siebie, zżyma się i ryk udaje, otwiera mordę (za pomocą sznurka) i zamyka (która kłapie, lub nie, w miarę tego, z czego zrobiona), oczywista dla przerażenia młodych widzów i udawania, że iście jest żywym. Kiedy odbiera rozkaz na dwóch chodzenia nogach, dostaje od przewodnika kij, niby ku ułatwieniu prostego trzymania się; czém staje się groźniejszym i straszniejszym szczególniéj dla młodéj płci żeńskiéj. Że sobie i innych z własnego upodobania i sprytu pozwala figlów, urozmajcanych przez ruch swój, postawę kija, zwrot rogów (gdy je ma), zwłaszcza kiedy widzowie się nim zajmują nic nad to naturalniejszego. Im w tém cudaczniejszy, śmieszniejszy, tym lepszy — przewodnik też z innymi na to najwięcéj rachuje. Takiemu pochodowi i figlom towarzyszy muzyka (ze skrzypców i piszczałek) lub nie, wedle tego, czy się może na nią zdobyć kompanija, postraszyć, zabawić, a przytém grosiwa co dostać zamierzająca“ (str. 7. i nast.).

Nazwa Turoń pochodzi od tura inaczéj żubra albo bawołu czyli wołu dzikiego. — Otoż J. Łepkowski w wspomnianym artykule, opierając się na dziele Hanusza (Die Wissenschaft der slawischen Mythus. Lemberg. 1842), który twierdzi, iż tur był emblematem słońca, robi prościuteńki wniosek, iż polski Turoń jest zabytkiem jeszcze czasów pogańskich, i obrzędem religijnym na cześć słońca odprawianym.

Autor niniejszéj rozprawki w Turonin nie chce widzieć i uznać tak górnéj, słonecznej symboliki, i udowodnia nie tak dościgłe, lecz tylko ziemskie jéj pochodzenie. — Treść téj rozprawki zasługuje na bliższe znawców rozpatrzenie i zgłębienie. Autor rzucił wiele originalnych w niéj pomysłów: wziął pod uwagę źródła do dziejów pierwotnych Słowian i ich mitologii, wytknął

stanowisko, z którego każdemu badaczowi na nie, i w jaki sposób zapatrywać się należy; w przykładach wykazał nam nowe bogactwa i dosadność języka polskiego, którego czas powstania odnosi do zamierzchłéj przeszłości, poprzedzającéj epokę utworzerzenia się mowy Greków i Rzymian.

Jakie powody miał autor „Studjów historycznych nad rewolucyą francuzką“ do przedsięwzięcia téj pracy i skreślenia dzieła, które w roku 1857 wyszło z druku w Paryżu. *Lwów.* Z drukarni *Kornela Pillera,* 1862. w 8ce, str. 16. — Cena 20 kr.

Autor tłumaczy się z zarzutu dla czego przedsięwziął studja nad dziejami rewolucyi francuzkiéj r. 1789, od tylu już pisarzy traktowanémi i z historyą naszego narodu prawie żadnego związku niemającemi.

Poezya.

Filozofia nie Filozofia w Bajkach przez Władysława Miniewskiego (z dewizą) „Nie żywi cośmy zgryźli, ale co strawimy; Nie to, cośmy czytali; — lecz co w myśl wpoimy“. Bajka 216. — Tom I. Wydanie nowe. *Bruksella* u *Zygmunta Gerstmanna* 1862. w 16ce, str. 192.

Tom ten I. a X. „Biblioteki domowéj“, zawiera 110 Bajek, dla przykładu i poznania choć w części samego dziełka, wypisujemy Bajkę 63. (str. 113):

Bąk i Mrówka.

Bąk widząc Mrówkę, jak do mrowiska
Ciągnęła ziarnko, przystąpił zbliska
I przemówił: „żal mi cię, mróweczko kochana,
Kiedy patrzę, że od rana
Do nocy pracą zajmujesz się marną;
Cóż może znaczyć jedno twoje ziarno
W tak ogromnym magazynie?
Oto, jak w morzu kropelka zaginie“.
„Mój przyjacielu, odpowie mu Mrówka:
Gdybyśmy chciały takiego półgłówka
Jak ty jesteś, słuchać rady,
Nie byłyby stanęły te ogromne składy;
Wzniosła je praca, zapewne że drobna,
Ale wytrwała, wszystkich i każdéj z osobna, —

Tak na dobro ogółu wpływają częściami
Poszczególne każdego Człowieka przymioty:
A cnót publicznych w narodzie węzłami
Są jedność, wspólna praca i domowe cnoty". —

Mrzonki, przez Zygmunta Rościszewskiego, w *Warszawie*, w drukarni *Jana Psurskiego*, 1862. w 8ce, str. 60, nieliczb. 1.

Są tu poezye następujące: Do czytelnika; Przypomnienie; Dumka ukraińska; Poranek; Dziécię Boże; Miłość Słowianki; Miłostka; Tęschnota; w imionniku A. B. C.; Rozmowa między Sceptykiem a Poetą.

W Jassyrze, poemat historyczny; napisał J. K. Turski, (z dewizą): „Świat się na nas uzbroił — piekła się sprzysięgły — Ani świat nas pokonał, ni piekła dosięgły". *Jan Paweł Woronicz. Kraków.* Czcionkami drukarni *Czasu*. 1862. w 8ce, str. 72. Cena 1 złr.

Poemat ten najprzód był umieszczony w dzienniku *Niewiasta*. zob. str. 56.

Skargi Jeremiego, napisał Kornel Ujejski w roku 1846. Wydanie trzecie z dodatkiem. *Lipsk* 1862. Główny skład w księgarni *Reina*. w 16ce, str. 105.

Egzemplarz oprawny w płótno angielskie Tal. 1.
„ broszowany . . . . sgr. 20.
„ „ na papierze pośled. sgr. 15.

Chłopi Arystokraci, szkic dramatyczny w jednéj odsłonie ze śpiewkami, przez Wł. L. Anczyca. Wydanie trzecie. *Kraków*. Nakładem i drukiem *Józefa Czecha*. 1862. w 12ce, str. 93. Cena 50 cent.

Teatra wierszem i prozą, p. Aleksandra Ładnowskiego. *Bochnia* 1862. Nakładem i drukiem *Wawrz. Pisza*, w 8ce, str. 40. Cena cent 30.

Tom IV. zeszyt 2.: „Trubadur", Melodrama ze śpiewkami, w jednym akcie.

Samuel Zborowski, Tragedya w pięciu aktach, z prologiem. Z dziejów polskich oryginalnie wierszem napisał Franciszek Jakubowski. *Kraków*, nakładem Autora, czcionkami *J. Czecha* pod zarządem *F. Mikulskiego*, 1862. w 8ce, str. 87. Cena Złr. 1 kr. 25. w. a.

Są wypadki w dziejach naszych, które przedstawiają bogaty przedmiot do dramatów narodowych; mimo jednak tego, jeżeli z wydarzeń owych nakreślimy obraz na tle ściśle historycznem,

tracą one cały swój urok, przestają być tragicznemi i schodzą do rzędu zwykłych, codziennych czynów i losów człowieka. Do takich należy i osoba Samuela Zborowskiego. Już on służył paru pisarzom za bohatéra tragedyi, lecz ich dzieła zapomniane — nie przypadły do gustu i smaku publiczności; i nic dziwnego, utworów tych, nawet wierszem napisanych, nie ożywiał nowy, idealizujący pogląd poetyczny, tak różny od historycznego zimnego i rozumowego. Taką ma wadę i niniejsza tragedya — autor trzymał się ściśle dziejów, i w tém największy błąd jego. Wiele odbył studjów historycznych, wczytał się w dzieje, nim przystąpił do skreślenia swego Samuela Zborowskiego, lecz słowami Zamojskiego (str. 57) całą tragiczność swego bohatéra zamordował i sprawił, iż każdy, po przeczytaniu jego utworu, zamiast litości, musi cieszyć się, iż głowa bannity i buntownika, knującego spiski przeciw królowi bohatérowi, spadła pod mieczem katowskim. Charakter p. Wapowskiéj mściwy, jest rażący, chociaż z dziejów nawet wiemy, iż to była niewiasta rzadkich cnót chrześciańskich; iż zanosiła żałobę do króla o śmierć swego męża — to prawda, lecz możnaby inaczéj to pogodzić. Mimo jednak tego tragedya „Samuel Zborowski“ ma wiele prawdziwie pięknych ustępów, wiersz dość gładki. Na przykład przytaczamy tutaj wyjątek z Aktu II. Scena 2. str. 34.

KRZYSZTOF ZBOROWSKI *(sam).*

Krwi łaknący sępie!
Że krokiem bliżéj stanąłeś korony,
Na czole wieńcem lśni hetmańskie pióro,
Chcesz utkwić mściwe w piersiach naszych szpony,
Tarczę Jastrzębców! hańby zamglić chmurą?...
Nikczemny płazie!... wkrótce twój Bóg runie!
Zemstę wam niesie krwi mojéj niedola.
Jeszcze Zborowski pogardą wam splunie.
Znajdę cię wężu i na piersiach Króla!

(po chwili)

W sam czas nadbiegłem... w czarnéj jak noc zbroi,
Wstępuje w szranki, gdy wszyscy się zlękli...

(z niespokojnością)

Ale gdzież Andrzéj?... czy i bracia moi,
Przed strasném dumy widziadłem uklękli?
Gdy kat po głowę Samuela sięga,
Zły człowiek żądłem szyderstwa kaleczy,

Święta biedz w pomoc wiąże was przysięga,
Nad głową brata, las postawić mieczy...
Milcz!... milcz rozpaczy! srogich cierpień źródło!
Na grobie wrogów, snem dopiero spocznę,
A choć nas niebo i szczęście zawiodło,
Sam wielkie dzieło zbawienia rozpocznę...
O! wieczny rozbrat już z tobą szatanie!
Ty! coś nas zabił hańbą i ohydą.
Twojéj wielkości, śladu nie zostanie!
Wstrzymaj się! naszych krzywd mściciele idą!
Dla mnie — dla ciebie — przebaczenia nie ma!

Dzieła dramatyczne Fryderyka Szyllera, przekładu M[ICHAŁA] B[UDZYŃSKIEGO]. Tom I.: Żywot Szyllera; Oblubienica z Messyny (wierszem); Intryga i miłość. Z portretem Autora. Wydanie nowe. *Bruksella* u *Zygmunta Gerstmanna*. 1862. w 16ce str: 394 i kart 5.

Jestto tom XII. „Biblioteki domowéj", zob. str. 19.

Ernani, Dramat Wiktora Hugo. Wolny przekład wierszem z francuzkiego przez IGNACEGO BARANKIEWICZA. *Warszawa*. Skład główny w księgarni *Celsa Lewickiego*, w drukarni *Gazety Polskiéj*. 1862. w 8ce, str. 92. — Cena 3 złp.

Hernani, Dramat Wiktora Hugo, przełożył APPOLLO NAŁĘCZ KORZENIOWSKI. *Warszawa*, w drukarni *Gazety Polskiéj*, 1862. w 8ce, str. 94, nieliczb. 4.

Przekład ten, do wybornych w języku polskim policzony być może.

POWIEŚCI.

Ramoty i Ramotki Augusta Wilkońskiego. Wydanie nowe i zupełne. Z życiorysem Autora, przez WŁ. WÓJCICKIEGO. Z popiersiem Autora. *Poznań*, nakładem i czcionkami *Ludwika Merzbacha*. 1862. w 8ce. Tom I. str. 236 i XXVIII. Tom II. str. 235.

Jasełka, wyciąg z „Pamiętników Ktosia", spisany przez J. I. KRASZEWSKIEGO. *Kijów*. Nakładem *Leona Idzikowskiego*, księgarza. W drukarni *Gazety Polskiéj*, w *Warszawie*. 1862. w 8ce małéj. Tom I. str. 268. Tom II. str. 291. Tom III. str. 336. Tom IV. str. 320. — Cena złp. 26 gr. 20.

Amalia, powieść moralna z życia wypisana dla życia, przez FELIKSA KOZŁOWSKIEGO. *Bruksella*, 1862, u *Zygmunta Gerst-*

manna. Tom I. i II. str. 278 i 270, w 8ce; stanowi XVII. i XVIII. tom „Biblioteki domowéj“. — Cena 4 fr.

Wysoki cel moralny jest główną téj powieści zaletą. Tadeusz Kochanek Amalii zamiast zwiedzać obce kraje, po własnym odbywa pieszą podróż. W téj wędrówce poznaje bliżéj mieszkańców, ich cnoty, bogobojność; obudza się w nim zamiłowanie narodowości i pozbywa się przesądów, jakiemi go mniemana cywilizacya dzisiejsza natchnęła; wchodzi na drogę, po któréj postępując ojcowie nasi, mieli w domu pokój i ciche szczęście, a na zewnątrz znaczenie i głośną sławę.

Szkoła świata. Szkic z życia spółczesnego przez J[ÓZEFA] D[ZIERZKOWSKIEGO]. w trzech częściach. *Lwów*. W Drukarni Zakładu narod. *Im. Ossolińskich*. 1861 (1862). w 8ce str. 224. — Cena 1. Złr. 60. cent.

Powieść ta najprzód umieszczoną była w Dzienniku Literackim. —

Przez FELICYANA. **Z daleka i z bliska**—Powiastka. *Warszawa*. Nakładem księgarni Celsa Lewickiego w Druk. *K. Kowalewskiego*. 1862 — w 8ce str. 131. — Cena 2. złp.

Powiastka ta pierwszy raz umieszczoną była w dodatku miesięcznym do "Czasu" roku 1856 tom III. str. 613 — 693.

Zabobon. obrazek osnuty na tle powieści ludowéj. *W Krakowie*. Czcionkami Drukarni „*Czasu*“. — Osobne odbicie z „Wieńca“ — 1862. w 8ce str. 21.

Autorem jest ks. WALERY SERWATOWSKI.

Noc letnia. Nowe wydanie. Księgarnia B. Behra (E. Bock). Drukiem *J. Sittenfelda w Berlinie* 1862 w 8ce str. 98.

Pierwszy raz wyszło w *Paryżu* 1841. w 12ce. — Powtórnie *w Berlinie* (u Behra) 1850 w 12ce. — i *w Wilnie* (u M. Orgelbranda) 1858 w 18ce.

Wielkie posłuchanie u Lucypera, z pism Barona BRAMBEUSA, *Warszawa*, nakład J. Salzstein w drukarni *Aleksandra Ginsa* 1862. w 8ce mniejszéj str. 56. — (Wydanie drugie).

Dowcipnie w języku rosyjskim napisane, przez Józefa Sękowskiego; 1835 r. w polskim przekładzie w Warszawie wydane.

ROZMAJTOŚCI.

Jan Czyński obmówca ś. p. Joachima Lelewela w prawdziwém świetle wystawiony przez O. LUDWIKA LUBLINERA, adwokata

przy Trybunale appellacyjnym w Bruxelli. *Bruxella* w drukarni i litografii *C. Vanderauwera*. 1862. w 8ce str. 10.

Jestto obrona przeciw zarzutom i potwarzom zadanym cnocie obywatelskiéj ś. p. Joachima Lelewela, przez artykuły pióra Jana Czyńskiego, umieszczone roku zeszłego w dzienniku francuzkim: *les Archives Israelites* pod tytułem *Israel en Pologne*, a późniéj w osobnéj broszurze odciśnięte *).

---

*) Ozeasz Ludwik Lubliner wychodziec polityczny polski, osiadłszy od r. 1832 w Bruxelli, otrzymał stopień Adwokata przy trybunale apelacyjnym; od lat kilkunastu nie mogąc krajowi służyć czynnie, wywięzuje się gorliwie prawom obywatelstwa choć na obcéj ziemi, służąc mu swoją nauką i piórem. Stawał on nieraz w obronie sprawy Polskiéj przed Europą liberalną. Niebędzie więc zbyteczną rzeczą wypisać wszystkie dzieła, które z pod jego pióra wyszły. Te są:

1. Des Juifs en Pologne, examen de leur condition sous le point de vue historique, politique et legislatif. — Bruxelles 1839. in 12. str. 136. — Dziełko to już wyszło z obiegu księgarskiego.
2. Essait critique sur la nouvelle loi de mariage en Pologne, promulguée en 1836. — Bruxelles 1840. in 12. str. 141.
3. Concordance entre le code civil français et le code civil du royaume de Pologne promulgué en 1825, suivie d'observations sur le droit international privé— Bruxelles 1846. in 8. str. 241.
4. Analyse raisonnée sur le nouveau code pénal russo — polonais promulgué en 1847 (odcisk z dzieła Revue des Revues de droit tom XIII. r. 1850).
5. Des diverses amnisties russes octroyées aux Polonais par les empereurs Nicolas I. et Alexandre II. — Bruxelles 1857. in 8. str. 98.
6. De l' abolition du servage en Russie, examen critique du projet de l' empereur Alexandre II. — Bruxelles 1858. in 12. str. 90.
7. De la condition politique et civile des Juifs dans le royaume de Pologne, examen critique d' un rapport adressé en 1858 par M. Muchanow à l' empereur Alexandre II. — Bruxelles 1860. grand in 8. str. 75.
8. Les Confiscations des biens des Polonais sous le regne de l' empereur Nicolas Ier. Examen historique, politique et juridique des Ukases et Décrets, suivi de Tableaux nominatifs et alphabétiques par Louis Lubliner Avocat a la cour d'appel de Bruxelles. Bruxelles Sigismond Gerstmann, Libraire éditeur (Typ. de Ch. Vanderauwera) 1861. in 8. str. 148. Cena 5 fran.

Autor nad zebraniem materyałów do tak ważnego i interesującego dzieła, rzucającego wielkie światło na rządy ojcowskie Rossyi nad Polską, poświęcił dwa lata trudnéj i zabiegliwéj pracy. Dzieli się ona na dwie części, w pierwszéj rzecz jest o konfiskatach dóbr w Guberniach zachodnich, w drugiéj o zabraniu majątków przez rząd w Królestwie polskiém. Autor, jako biegły prawnik, rozebrawszy ukazy i prawa tyczące się konfiskat, udowodnił nieprawość zaboru dóbr i to na zasadzie tego samego prawa rossyjskiego. — W obu częściach znajduje się wykaz alfabetyczny dóbr zabranych z podaniem ich wartości, jak również i osób, które dla miłości swego kraju, majątków po swych dziadach odziedziczonych lub krwawo zapracowanych pozbawione

Rok Wiejski — Książeczka siewna. *Ostrów.* Nakładem J. Priebatscha, Czcionkami *T. Hoffmanna.* 1862. w 8ce Rocznik II. całéj seryi zeszyt czwarty str. 94 i kart I.

Zawiera krótkie, do pojęcia ludu wiejskiego zastósowane opowiadania żywotów świętych, legend, budujących powiastek, jak również jasny wykład katechizmu. -- Redaktorami tego dobrze odpowiadającego swemu celowi pisemka są: ks. H. Koszutski w Mielżynie i E. Bojanowski w Grabonogu.

Noworocznik (Kalendarz) illustrowany dla Polek na rok 1862. — Rok drugi. — *Warszawa.* Nakładem księgarni Polskiéj Ad. Dzwonkowskiego i Spółki. W drukarni *J. Glücksberga* 1862. w 12ce str. XXVIII. 300. VIII. 31. i kart 14. — Cena egzemplarza oprawnego rsr. 1. kop. 50. (złp. 10).

Oprócz zwykłych przedmiotów kalendarzowych zawiéra z literatury: *Seweryna Pruszakowa* (z portretem) p. J. K. Gregorowicza. — *Wspomnienie* przez Eleonorę Ziemięcką (z portretem Fryderyka Chopina). — *Niewiasty Polskie,* w XVI wieku (z ryciną), przez K. Wł. Wójcickiego. — *Fragment,* przez I. J. Kraszewskiego. — *Marya Leszczyńska,* obrazek historyczny (z portretem Maryi Leszczyńskiéj), przez Edwarda Lubowskiego. — *Życie w Naturze,* szkic Józefa Łepkowskiego. — *Kilka słów* o rodzinie Adama Mickiewicza (z 4. portretami). — *Elekcya Anny Jagiellonki* (z portretem tejże) p. Juliana Bartoszewicza. — *Przegląd bibliograficzny* z r. 1861. p. Józ. Prackiego.— Z Powieści i Legend: *Szkic z Rzeczywistości* (z 2 rycinami) p. El. Ziemięcką. — *Dawna Niewiasta polska,* obrazek historyczny, p. A. z Ch. Borkowską.— *Djabły pod wieżą Maryacką* (z ryciną) p. Józ. Mączyńskiego. — *Dziewica Izraelska* (zdarzenie prawdziwe z ryciną) p. Belejowską.— *Mąż dla bytu* (druga kwestya podrzędna) p. Władysław Bogusławskie-

---

zostały. Liczba tych osób w samém Królestwie polskiém przechodzi 3000! — Autor wspominając o wyroku ces. Mikołaja, skazującym Joachima Lelewela na karę szubienicy, skreślił dwie noty, dające bliższe szczegóły i wyjaśnienie w przedmiocie nagłego wywiezienia do Paryża umierającego Katona polskiego na trzy dni przed jego zgonem.

Wspomnieć tu także wypada, iż p. Lubliner po kilkonasto-letniéj pracy napisał w języku polskim „Historyą Żydów w całéj dawnéj Polsce". Byłoby do życzenia, aby światli ziomkowie przyszli w pomoc Autorowi do wydania drukiem tak ważnego dzieła, mogącego rzucić wielkie światło na dzieje i prawodawstwo Polski.

Dzieł pod L. 2, 3, 4, 5, 6, 7 i 8. można dostać w Bruxeli w księgarni nakładowéj Zygmunta Gerstmana.

go. — Z Poezyi: *Niemasz niewiast nad Sarmatki*, p. Wł. Syrokomlę. — *Do lipy*, p. Ig. Łuszczewskiego. — *Fantazja* p. Deotymę. — *Dziewczę z obczyzny* (Szyllera) p. Ig. Łuszczewskiego. — *Zemsta kwiatów* (myśl z Frejlichratha) p. Jana Łukomskiego. — *Historya o cyganie* co dla kompanii dał się powiesić, powieść p. Wł. Sabowskiego. — *Do złotowłoséj*, p. Maryą Ilnicką. — *Muzyka* przez Aleks. Grozę. — *Król-Wieszcz* z Geibla p. Grajnerta. — *Słowiczek* dla ..... p. Teof. Lenartowicza. — *Moja nuta*, p. tegóż. — *Pamiętaj do* ..... p. tegóż. — *Do Polek* p. Sew. Pruszakową. — *Prolog*, p. n. Gentlemen p. Wł. Anczyca. — *Proroctwo Kingi* p. Jul. Janiszewską. — Z artykułów naukowych i gospodarskich: *Wiedza i Wiara* p. Ant. Nowosielskiego. — *Jak Polki mogą wpłynąć na rozwój oświaty ludu* p. Albina Kohna. — *Z przejażdżek po Ukrainie*, fizognomia Ukrainy, bujność i plenność jéj ziemi, p. Henrykę Federowicz. — *O koniecznéj potrzebie dla kobiet wiadomości z nauk przyrodniczych* p. Józ. Sosnkowskiego. — *Ogród duchowy* p. Aloiz. Kuczyńskiego. — O potrzebie wyższego wykształcenia naukowego dla kobiet, z powodu wpływu ich na wychowanie i oświatę mężczyzn, p. Winc. Statkowskiego. — Szkice geologiczne p. Wł. Anczyca. — *Gospodarstwo domowe* p. N. Kurowskiego. — *O białéj biegunce* u ptactwa domowego p. J. Lewandowskiego. — *Uprawa melonów* (z ryciną) p. Zyg. Gawareckiego. — *Kwadryllater* czyli krosienka do krzyżowéj roboty przez tegóż. —

Kalendarz ludowy illustrowany na rok 1862. ułożony przez Franka z Wielkopolski. Rok pierwszy, wydanie 3. *Warszawa* w 8ce mniéj. str. XXVI. i 88. Cena egzempl. 10. kop.

Szematyzm szkół ludowych i ich Nauczycieli pod kierunkiem Konsystorza generalnego Dyecezyi Krakowskiéj na rok 1862. *Kraków*. Czcionkami *Karola Budweizera*. — w 8ce str. 19.

Z Szematyzmu tego dowiadujemy się iż wszystkich Zakładów naukowych niższych w Wielkiém księstwie Krakowskiem jest 98. — Dziwi nas jednak niemało, iż w pisemku tém, wyszłém zpod redakcyi osób przewodniczących i kierujących oświatą ludu polskiego, napotykamy na wyrażenia: *nauczyciel dla polskiego języka, dla rachunków, dla wszystkich gałęzi gospodarstwa krajowego* (ipsissimis verbis!). Coż się więc stanie za lat kilka z mową ojców naszych!!!

Zdanie sprawy obejmujące Wykaz wszystkich kapitałów stanowiących fundusze Arcybractwa Miłosierdzia i Banku Pobożnego

w Krakowie, tudzież Bilans dochodu i rozchodu od dnia 1 Stycznia do ostatniego Grudnia 1861 r. z ksiąg funduszowych i kassowych wyczerpnięty przez wyznaczoną do tego Delegacyą dnia 1. Lutego 1862 roku sprawdzony, na Posiedzeniu Arcybractwa dnia 7. Lutego 1862 roku przyjęty oraz zatwierdzony. *Kraków.* Nakładem Arcybractwa Miłosierdzia i Banku Pobożnego. W Drukarni *Fr. Xaw. Pobudkiewicza.* 1862. — w 4ce ark. 2.

Z tego zdania sprawy pokazuje się, iż kapitał Arcybractwa Miłosierdzia i Banku Pobożnego z końcem roku 1861 wynosił 163494 złp. 4. gr.

Rocznik XLIII. Towarzystwa Dobroczynności miasta Krakowa z roku 1861. *Kraków,* Nakładem Towarz. Dobroczynności, w Czcionkarni *Ż. J. Wywiałkowskiego.* 1862. w 8ce str. 85.

Rocznik ten rozpoczyna Życiorys ś. p. Jana Nepom. Walter (ojca) Kupca i Obywatela, b. Sędziego Pokoju i Czł. Tow. Dobr. (urodzonego d. 15. Kwietnia 1784 r. w Budyszowie, w Morawie, zmarłego zaś w Krakowie d. 4. Stycznia 1861), skreślony i odczytany na Posiedzeniu Rady ogólnéj d. 5. Stycznia 1862 roku przez Józefa Głębockiego, sekretarza tegóż Towarzystwa.

Czternaste Sprawozdanie komitetu Ochron dla małych Dzieci w Krakowie z roku 1861. w *Krakowie.* Nakładem Komitetu Ochron dla małych Dzieci. Czcionkami drukarni *„Czasu“* 1862 roku w 8ce str. 32. —

III.

Obrazy olejne, akwarelle i rzeźby przez artystów Polaków dokonane, a na wystawie Towarzystwa Sztuk Pięknych w Krakowie w 1862 r. znajdujące się.

Brzostowski Józef, w Krakowie.

1. Uczta Heroda — kopija z ółtarza podobno dziełem Wita Stwosza będącego, znajdującego się w kościele ś. Floryana na Kleparzu. Płaskorzeźba na drzewie, własność ks. Teligi, kanonika kat. krak.
2. Herod daje rozkaz katowi ścięcia św. Jana — gruppa z 5ciu popiersi osóbek złożona.
3. Gruppa z kilku popiersi figur złożona. Rrzeźby z drzewa, będące kopijami z wspomnianego ółtarza. Cena każdéj grupy 200 Złr. — zob. str. 43.

Budkowski Gustaw, w Paryżu.

4. Osierocone — obraz olejny — wartości 600 fr.

Dylczyński C., w Paryżu.

5. Kościuszko między rokiem 1792 a 1794. — Kredką — cena 100 franków.

Dzbański K., we Lwowie.

6. Pastuszkowie z okolic Lwowa — obraz olejny — wartości 75 Zł. ryńskich.
7. Obraz olejny toż przedstawiający.

Eliasz Walery (syn), w Krakowie.

8. Władysław Łokietek, król polski, objeżdzając pobojowisko pod wsią Płowce, spostrzega Floryana Szarego skłutego spisami — obraz olejny — cena 300 złr.
9. Smierć św. Wojciecha — obraz olejny.

Gierson Wojciech, w Warszawie.

10. Portret Zygmunta Krasińskiego, kopija olejna z Ary-Scheffera, własność hr. Adamowéj Potockiéj.

Grabowski Andrzéj, Krakowianin.

11. Chłopiec żebrzący, studium z natury — obraz olejny — cena 70 Złr.
12. Głowa starca, studium z natury—obrazolejny—cena Złr. 70.
13. Portret mężczyzny, olejno.
14. Portret mężczyzny, olejno.
15. Portret księdza ruskiego, obraz olejny.

Grylewski Aleksander, w Krakowie.

16. Wnętrze kościoła św. Krzyża w Krakowie — obraz olejny— cena 250 Złr.

Jaroszyński Józef.

17. Pisarz we wsi — obraz olejny — cena 150 Złr.
17. Malarz na wsi — obraz olejny — cena 100 Złr.

Kotsis Aleksander, z Krakowa, w Wiedniu.

19. Lirnik, obraz olejny — cena 400 Złr.

Kozakiewicz Antoni, ucz. szk. malarstwa w Krakowie.

20. Błogosławieństwo — obraz olejny — cena 250 Złr.

Löffler Leopold, w Wiedniu.

21. Portret Franciszka Smolki, posła na sejm, olejno.
22. Niespodziane nadejście — obraz olejny — cena 300 Złr.
23. Boleść serca — obraz olejny — cena 260 Złr.

Łepkowski Ludwik, Krakowianin.

24. Sukiennice z częścią zachodnią rynku Krakowskiego jak były w końcu XIV wieku — akwarella — cena 38 Złr.

Maszewski Józef, na Ukrainie.

25. Widok Taszlika na Ukrainie — obraz olejny.

Matejko Jan, Krakowianin.

26. Jan Kazimierz na Bielanach w czasie pożaru Krakowa za wojen szwedzkich 1655 r. — obraz olejny wielkich zalet — cena 2000 Złr.

Michalczewski Piotr, w Kaczorowie pod Krakowem.

27. Kwiaty — obraz olejny.
28. Owoce — obraz olejny.

Pilati Henryk, w Warszawie.

29. Powrót Lisowczyków z podjazdu — obraz olejny.
30. Taż sama scena — obraz olejny.
31. Gałganiarka — obraz olejny — cena 50 rsr.

32. Ten sam przedmiot — obraz olejny.
Piotrowski M. A. professor Akad. Sztuk pięknych w Królewcu.
33. Pacierz przed śniadaniem — obraz olejny.
Ruśkiewicz Franciszek, w Warszawie.
34. Zatoka rzeki Narwi — obraz olejny — cena 120 Złr.
Sagnowski K. uczeń szkoły malarstwa w Krakowie.
35. Portret damy, olejny.
Saxe z Kozietulskich Julia, w Warszawie.
36. Krajobraz olejny.
37. Krajobraz olejny.
Schouppe Alfred, w Warszawie.
38. Widok zamku Czorsztyna i Niedzicy — obraz olejny, cena 100 Złr.
Simmler Józef, w Warszawie.
39. Zgon królowéj Barbary Radziwiłłównéj, żony Zygmunta Augusta. Obraz olejny artystycznéj piękności, piérwsze miejsce na wystawie trzymający. Własność Towarzystwa Zachęty sztuk pięknych Królestwa Polskiego.
Streit Franciszek, uczeń szkoły malarst. w Krakowie.
40. Wyjeżdzający syn na wojnę, odbiera błogosławieństwo rodziców — obraz olejny — cena 250 Złr.
Suchodolski January, w Warszawie.
41. Prezent Królewski — obraz olejny z tematu:

A w tém nadjechał królewski koniuszy
Prowadząc konia — koń był wielkiéj duszy
Oczy jak gwiazdy, jako piekło chrapy,
Szyja jak łabędź a piersi jak wrota,
Rzęd staropolski aż kapał od złota,
Choć przysłoniony tureckiemi kapy.
(Mohort — Winc. Pola).

Cena tego obrazu 300 Złr.
Sypniewski Feliks, w Warszawie.
42. Zbigniew Oleśnicki ocala życie Władysławowi Jagielle, królowi polskiemu, w bitwie pod Grunwaldem dnia 15 lipca 1410 r. — obraz olejny — cena 2300 złp.
43. Bolesław Krzywousty w czasie oblężenia Białogrodu na Pomorzu 1107 r. toporem w ręku wyrąbawszy część bramy, na czele dzielniejszego rycerstwa wpada do otwartego miasta — obraz olejny — cena 1300 złp.

Szczepański Ludwik, z Galicyi w Wiédniu.

44. Projekt na szkołę Sztuk pięknych w Paryżu. Plany architektoniczne konkursowe.

Szermentowski Józef, z Warszawy w Paryżu.

45. Okrężne w Sandomirskiem — obraz olejny — cena 75 rsr.
46. Okrężne w Sandomirskiem — obraz olejny.
47. Pogrzeb ubogiego wieśniaka — obraz olejny — cena 800 złp.

Tepa Franciszek.

48. Portret olejny Joachima Lelewela z rysunku zdjętego przez artystę z natury.
49. Polowanie na dzika — akwarella.
50. Portrety dwojga dzieci — akwarella.
51. Wieśniak podeszły — akwarella.
52. Wieśniak młody — akwarella.
53. Wieśniaczka podeszła — akwarella.
54. Wieśniaczka młoda — akwarella.
55. Gajowy — akwarella. Typy wieśniaków z okolic Żółkwi. Pięć ostatnich akwarelli, są własnością Włodzimierza hr. Dieduszyckiego.

Trocki Julian, w Monachium.

56. Krajobraz górski, olejno.

Cholewicz Józef, Artysta Malarz w Krakowie, do kościoła w Baranowie nad Wisłą wykonał własnego utworu dwa piękne obrazy olejne na płótnie. Piérwszy przedstawia Matkę Boską Różańcową, wysokości 3 łokcie, szerokości $1^3/_4$ mający. Drugi w owalu przedstawia Chrystusa błogosławiącego dzieci.

IV.

WAŻNIÉJSZE SPROSTOWANIA.

Str. 8 w. 23 *zamiast* 1810 *popraw* 1811.
„ 18 „ 1 „ Knechnera *popraw* Kuehnera.
„ 19 „ 17 „ Rogena *popraw* Kogena.
„ 24 Opis Krakowa *dodaj* autorem jest Franciszek Mikulski.
„ 29 Wspomnienia *dodaj* autor Michał Czacki.
„ 35 „ 16 *zamiast* S. P. *popraw* S[ewerynę] P[ruszakową].
„ 36 „ 12 *zamiast* J. N. C. *popraw* J[ana] N[ep.] C[zarnowskiego].
„ „ Jeremi Wiśniowiecki *dodaj* autor Karol Drzewiecki.
„ 72 w. 21 *zamiast* Mériéres *popraw* Méziéres.

W niniejszym Zeszycie było naszém staraniem uzupełnić poczet Pism czasowych, które w piérwszym opuszczone zostały; mimo jednak skrzętnéj zabiegliwości, mimo iż zeszyt drugi obejmuje prawie trzy razy większą liczbę dzieł, niż poprzedzający, nie możemy się pochlubić, iż niema braku i opuszczeń w naszéj pracy. A chociaż i odezwano się w paru dziennikach z pochlebném i przyjazném zdaniem o *Ruchu literatury polskiéj*, **nie wielu** przyszło nam w pomoc przez nadesłanie egzemplarza dziennika, książki lub pismiennego o jéj wyjściu zawiadomienia. Ponawiamy więc w tym względzie znów naszą prośbę, bo sami z małemi zasobami materyalnemi, chociaż z wielką i szczérą chęcią służenia krajowi, o własnych siłach z tak trudnego zadania godnie wywiązaćbyśmy się nie potrafili.
